

**REPUBLIKA SLOVENIJA
VLADA REPUBLIKE SLOVENIJE**

Številka: 43000-10/2009/6
Ljubljana, 21. 5. 2009

**AKCIJSKI NAČRT
za zeleno javno naročanje za obdobje 2009–2012**

Kazalo

Povzetek	3
I. Uvod	5
1. Splošno - Zeleno javno naročanje	5
2. Politični okvir ZeJN v EU	5
3. Ovire pri izvajanju ZeJN	7
4. Kako pristopiti k ZeJN in kaj naročati	8
4.1. Priročnik za usposabljanje za zeleno javno naročanje	8
4.2. Ključne faze pri ZeJN	10
II. Stanje v Sloveniji	11
5.1. ZeJN v strateških dokumentih	11
5.2. Zakonodaja s področja javnega naročanja v Sloveniji	12
5.3. Pomembni predpisi, ki vključujejo okoljske vidike	13
5.4. Mehanizem skupnega javnega naročanja	15
5.5. Izdatki za javno naročanje	15
5.6. Analiza trga o okolju prijaznih izdelkih in storitvah v Sloveniji	19
III Izvedbeni del	21
6. Zaveza Vlade Republike Slovenije	21
7. Namen in načela akcijskega načrta o ZeJN	21
7.1. Namen	21
7.2. Načela	22
8. Cilji akcijskega načrta ZeJN 2009 – 2012	22
8.1. Sistemski cilji	23
8.2. Konkretni cilji	23
9. Ukrepi za doseganje ciljev	28
10. Koordiniranje, vodenje in spremljanje izvajanja	37
10.1. Vrednotenje ciljev izvajanja Akcijskega načrta za ZeJN	37
10.2. Koordiniranje, spremljanje izvajanja in poročanje	38
Priloga 1: Seznam predpisov in strateških dokumentov v Sloveniji	39
Priloga 2: Statistični podatki o javnem naročanju v letu 2007 v Sloveniji	40
Priloga 3. Literatura	45

Povzetek

V Sloveniji je ocenjena vrednost javnih naročil v letu 2007 znašala 12,98 % BDP. Zato ima javni sektor možnost, da s pomočjo uvajanja instrumenta zelenega javnega naročanja (v nadaljevanju ZeJN) postane eden pomembnejših akterjev pri zmanjšanju vplivov na okolje, znižanju porabe energije, vode in surovin, ohranjanju naravnih virov in biotske raznovrstnosti in preprečevanju podnebnih sprememb. Z naročanjem okolju prijaznejših izdelkov in storitev javna uprava neposredno vpliva na razvoj novih izdelkov, tehnologij, inovacij in ustvarjanja »zelenega« trga ter dviga konkurenčnosti.

Evropska komisija (v nadaljevanju EK) je zaradi velikega pomena zelenega javnega naročanja julija 2008 objavila Sporočilo **Javno naročanje za boljše okolje** (v nadaljevanju Sporočilo). S to pobudo želijo predvsem pospešiti in poenotiti pristop k izvajanju zelenega javnega naročanja. V Sporočilu EK poudarja, da je treba **doseči skupno dogovorjena merila**, s katerimi se bo mogoče izogniti tržnim nepravilnostim in omejevanju konkurenčnosti, hkrati pa bo to olajšalo uvajanje ZeJN. Kot pomoč pri uporabi poenotenih meril je EK objavila **Priročnik za usposabljanje za zeleno javno naročanje**, ki za predlaganih 10 skupin izdelkov/storitev (papir, čistilna sredstva in storitve, elektronska pisarniška oprema, gradbeništvo in stavbe, vozila, pohištvo, električna energija, hrana in gostinske storitve, tekstilni izdelki in vrtnarske storitve) konkretno opiše načine, kako pripraviti zeleno javno naročilo: od predmeta javnega naročila do tehničnih specifikacij, ugotavljanja pogojev za sodelovanje pri javnem naročilu, merila za izbor najugodnejšega ponudnika in pogodbeno določila. Dokument bo aprila 2009 preveden v vse jezike EU in ga bo mogoče neposredno uporabljati po vseh državah članicah.

EK v Sporočilu predlaga politični cilj, da je po letu 2010 v povprečju 50 % vseh javnih naročil v državah članicah »zelenih«. EK bo po letu 2010 začela spremljati, kako uspešne so pri uvajanju zelenega javnega naročanja posamezne države članice.

V Sloveniji je kar nekaj strateških dokumentov, ki med ukrepi sicer predvidevajo tudi izvajanje zelenega javnega naročanja. Vendar sistematičnega pristopa na tem področju do sedaj v državi nismo imeli, čeprav Zakon o javnem naročanju dopušča možnost izvajanja ZeJN. Nekaj prvih poskusov na tem področju je v Sloveniji vendarle bilo. Tako so v nekaterih razpisih, ki so jih pripravili na Ministrstvu za javno upravo v okviru izvajanja skupnih javnih naročil, vključili določene okoljske vidike, povečini le na ravni meril, nekaj tudi na ravni pogojev.

Poleg slabega poznavanja možnosti in pomena vključevanja okoljskih meril v postopke javnega naročanja med tistimi, ki pripravljajo javna naročila, je v Sloveniji tudi sorazmerno slabo razvit trg, vsaj z nekaterimi okoljsko manj obremenjujočimi izdelki in storitvami (od desetih predlaganih).

Zato se bo treba v Sloveniji istočasno lotiti vsaj dveh nalog:

1. nujno je izobraževanje in usposabljanje nosilcev izvajanja javnega naročanja,
2. hkrati pa je treba vzpostaviti dialog s podjetji in ponudniki, jih seznaniti z načrti v zvezi z zelenim javnim naročanjem, da se bodo lahko odzvali na poslovne priložnosti, ki jim jih taka usmeritev prinaša.

Med pomembnejšimi načeli, ki jim bo treba slediti pri izvajanju zelenega javnega naročanja je načelo ocene stroškov celotnega življenjskega kroga (Life Cycle Costing - LCC) oziroma vrednotenje kvalitativnih meril (value for money) pri izboru ponudnikov.

Osnovni namen akcijskega načrta je pospešiti izvajanje zelenega javnega naročanja v Sloveniji in s tem tudi:

- zmanjšati negativen vpliv na okolje,
- izboljšati učinkovitost rabe javnih financ,
- spodbujati trg in inovacije za okoljsko sprejemljivejše izdelke,
- spodbujati zasnovo novih okolju prijaznejših izdelkov,
- spodbujati nove okoljske tehnologije in brezogljicho gospodarstvo,
- dajati dober zgled ostalim poslovnim subjektom in potrošnikom.

Pri doseganju ciljev bomo uporabili t.i. postopen pristop, ki bo upošteval ozaveščenost zavezancev za javno naročanje in pa tudi razvitost trga z okoljsko manj obremenjujočimi izdelki in storitvami na slovenskem trgu.

Konkretni cilji akcijskega načrta, ki velja za obdobje 2009 – 2012, so razdeljeni v dve skupini in sicer: v sistemske cilje in v tiste, ki so neposredno povezani z javnim naročanjem.

Doseganje ciljev iz prve skupine bo pripomoglo k postavljanju okvirja za vzpostavitev in uspešno delovanje ZeJN. Med temi cilji so sprejem ustreznih predpisov ter različne vrste izobraževanj, usposabljanj ter ozaveščanja tistih, ki so nosilci javnega naročanja. Pomembna bo tudi komunikacija in sodelovanje s podjetji, ki lahko v razvoju trga okoljsko sprejemljivejših izdelkov in storitev prepoznajo svoje poslovne priložnosti.

Druga skupina ciljev se nanaša na osem predlaganih prednostnih skupin izdelkov/storitev, ki so predmet tega akcijskega načrta. Skupni cilj za izbrane skupine izdelkov/storitev je, da bo v povprečju 50 % vseh javnih naročil do leta 2012 izvedenih tako, da bo končni rezultat, nakup okoljsko sprejemljivega izdelka oziroma storitve. Za doseganje opredeljenih ciljev predlagamo izvajanje naslednjih ukrepov:

1. Uredba o zelenem javnem naročanju (junij 2009).
2. Sklep Vlade Republike Slovenije o izvajanju zelenega javnega naročanja (junij 2009).
3. Sprememba Meril za ureditev poslovnih prostorov za potrebe državne uprave (julij 2009).
4. Dopolnitev pravilnikov v zvezi s poročanjem o izvajanju javnega naročanja na podlagi ZJN - 2 in ZJNVETPS in o realizaciji skupnih javnih naročil (že izvedeno).
5. Oblikovanje skupine za zeleno javno naročanje v okviru pristojnih služb (januar 2010).
6. Predstavitev vsebine, ciljev in ukrepov Akcijskega načrta za zeleno javno naročanje (junij 2009).
7. Usposabljanje izvajalcev usposabljanja (maj 2009).
8. Izobraževanje o zelenem javnem naročanju (maj 2009).
9. Oblikovanje spletne podstrani za zeleno javno naročanje (maj 2009).
10. Izvedba pilotnih projektov (maj 2009).
11. Vzpostavitev dialoga s poslovnim sektorjem za dvig razvoja okoljskih proizvodov in storitev (maj 2010).
12. Analiza trga okolju prijaznih izdelkov in storitev (oktober 2010).
13. Dopolnitev kodeksa za državne uslužbenke (junij 2009).
14. Vpeljevanje sistemov upravljanja z okoljem v javni sektor (stalna naloga).

Ciljni skupini, na kateri se osredotočajo predlagani ukrepi, sta predvsem državna uprava in mestne občine, postopoma pa se vključi v proces ZeJN celotni javni sektor.

Do določitve pooblaščenega organa s strani Vlade RS za koordiniranje spremljanje in izvajanje ukrepov tega Akcijskega načrta skrbi Služba vlade za razvoj in evropske zadeve.

I. Uvod

1. Splošno - Zeleno javno naročanje

Zeleno javno naročanje je: »...proces, v katerem javna uprava kupuje takšno blago ali naroča takšne storitve in dela, ki imajo manjši vpliv na okolje skozi celoten življenjski krog, če jih primerjamo z blagom in storitvami, ki bi jih sicer kupili in ki imajo enake funkcije.«¹

Javni sektor je velik in vpliven porabnik javnega denarja. Celoten javni sektor v EU potroši vsako leto okrog 16 % BDP – kar je okrog 2 milijardi evrov - za nakup izdelkov, kot so elektronska pisarniška oprema, pohištvo, papir, vozila, hrana, oblačila, električna, čistila oziroma za storitve kot so vzdrževanje in gradnja stavb, voznega parka, čiščenje prostorov, vrtnarske storitve ipd. V Sloveniji je bil ta delež leta 2007 skoraj 13 % BDP, kar pomeni, da je tudi pri nas javni sektor velik potrošnik.

Če bi ta denar usmerili v nakup energetsko učinkovitih in okolju prijaznejših izdelkov in storitev, bi imeli velike koristi, kot na primer:

- neposredno zmanjšanje vplivov na okolje, kot so podnebne spremembe, onesnaženost zraka in vode, izsekavanje gozdov, kopičenje odpadkov ipd;
- varčevanje z naravnimi viri in surovinami;
- spodbujanje inovacij in razvoja okoljskih izdelkov in tehnologij;
- ustvari se oziroma razširi nov trg z okolju prijaznejšimi oziroma nizko ogljičnimi in energijsko učinkovitimi izdelki in storitvami;
- imeli bi bolj zdravo življenjsko in delovno okolje;
- javni sektor si izboljša svoj ugled in daje dober zgled vsem potrošnikom, da spremenijo svoje nakupne navade in netrajnostno potrošnjo;
- smotrno ravnanje in varčevanje s porabo javnega denarja.

Vrsta raziskav v EU je pokazala, da ima javni sektor veliko priložnost in moč, da pospeši rabo novih, okolju prijaznejših izdelkov in usmeri potrošnjo pa tudi raziskave v inovacije v smeri razvoja zelenih izdelkov ter novih okoljskih tehnologij, ter spodbuja in uveljavlja uporabo vrednotenja celotnega življenjskega kroga izdelka². To pa posledično izboljša konkurenčnost evropskega in nacionalnega gospodarstva.

2. Politični okvir ZeJN v EU

Evropska komisija je državam članicam prvič priporočila, da pripravijo nacionalne akcijske načrte za ZeJN do konca leta 2006, že v svojem Sporočilu o Integrirani politiki do proizvodov (Integrated Product Policy) (v nadaljevanju IPP) iz leta 2003³. Pomen ZeJN je potrdila tudi nova evropska **zakonodaja o javnem naročanju**, ki je naročnikom v javnem sektorju ponudila možnost, da lahko vključujejo okoljska merila v sistem javnega naročanja.

Ena pomembnejših študij, ki jo je leta 2005 naročila EK, TAKE 5⁴, je proučila, kakšno je stanje z ZeJN v državah članicah, kje so ovire, da se ne izvaja hitreje, katere skupine izdelkov in storitev so najprimernejše za ZeJN, kakšni so njegovi učinki in kakšni so stroški.

¹ <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2008:0400:FIN:EN:PDF>

² upoštevanje vplivov na okolje od pridobivanja surovin, proizvodnega procesa, njegova raba in končno odlaganje

<http://europa.eu/rapid/pressReleasesAction.do?reference=IP/03/858&format=HTML&aged=0&language=EN&guiLanguage=en>

⁴ http://ec.europa.eu/environment/gpp/pdf/take_5.pdf

V tej raziskavi so med priporočili EK za spodbujanje zelenega javnega naročanja predlagali tudi:

- zagotoviti zadostne informacije v nacionalnih jezikih oblikovati programe usposabljanja za povečanje znanja;
- zagotoviti močno politično in vodstveno podporo in jih uskladiti s konkretnimi ukrepi v obliki ciljev;
- spodbujati uvajanje sistemov upravljanja z okoljem med inštitucijami, ki so zavezane javnemu naročanju;
- izdelati primerjalno analizo (benchmarking) dokumentacije na nacionalni ravni in med državami članicami EU;
- izdelati nacionalne akcijske načrte.

Tudi prenovljena **Strategija EU za trajnostni razvoj**⁵ (junij 2006) je med predlaganimi ukrepi za trajnostno potrošnjo in proizvodnjo izpostavila ZeJN, in sicer, da se do leta 2010 dvigne povprečno raven teh naročil v državah članicah na raven, ki jo dosegajo najuspešnejše med njimi.

Evropska komisija je julija 2008 objavila **Akcijski načrt za trajnostno potrošnjo in proizvodnjo in trajnostno industrijsko politiko** (AN SCP/SIP) oziroma tako imenovani trajnostni paket, ki vzpostavlja okvir za celovito izvajanje več različnih instrumentov, politik in zakonodaje z namenom izboljšati energijsko in okoljsko kakovost izdelkov in proizvodnje in preusmeriti netrajnostno potrošnjo. Akcijski načrt je izpostavil tri glavne usmeritve delovanja: boljša proizvodnja, čistejši izdelki in pametna potrošnja. AN SCP/SIP spremljajo tudi naslednji dokumenti: širitev Direktive o okoljsko primerni zasnovi izdelkov (Ecodesign), revizija Uredbe o znaku za okolje (EU Ecolabel), revizija Uredbe o EMAS (sistem okoljskega vodenja organizacij), Sporočilo **Javno naročanje za boljše okolje**⁶ in revizija Direktive o energijskih nalepkah. Vsi omenjeni dokumenti so že v razpravah in usklajevanjih na pristojnih delovnih telesih.

Svet za konkurenčnost je na svoji seji 25. septembra 2008 sprejel sklepe Sveta k Sporočilu **Javno naročanje za boljše okolje**.⁷ V njih med drugim poziva EK in države članice, da identificirajo in spodbujajo uporabo instrumentov za ZeJN, ki v zakonodaji Skupnosti že obstajajo (vključno z direktivama za javno naročanje) in jim priporoča, da v celoti izkoristijo njihov potencial za razvoj trga okoljsko sprejemljivejših izdelkov in storitev, še posebej na področjih, ki so povezana z raziskovalnimi programi skupnosti in kohezijsko politiko EU. Pozdravili so tudi indikativni cilj 50 % vseh javnih naročil v skladu z merili ZeJN do leta 2010.

Sporočilo Javno naročanje za boljše okolje izpostavlja pet ključnih ciljev:

- po letu 2010 je treba doseči politični cilj – v povprečju 50 % vseh javnih naročil v državah članicah zelenih, pri čemer »zeleno« pomeni, da je bil nakup izveden v skladu s skupnimi dogovorjenimi merili;
- da EK nemudoma začne dialog z državami članicami in ključnimi deležniki za sprejem in vzpostavitev skupnih meril za 10 predlaganih skupin izdelkov in storitev: papir, čistilna sredstva in storitve, elektronska pisarniška oprema, gradbeništvo, vozila, pohištvo, električna energija, hrana in gostinske storitve, tekstilni izdelki in vrtnarske storitve;
- da se izdelata metodologija z indikatorji, s katerimi bodo spremljali stanje izvajanja ZeJN po vseh državah članicah po letu 2010;

⁵ <http://register.consilium.europa.eu/pdf/en/06/st10/st10117.en06.pdf>

⁶ http://ec.europa.eu/environment/gpp/pdf/com_2008_400.pdf

⁷ <http://register.consilium.europa.eu/pdf/en/08/st13/st13067.en08.pdf>

- da Komisija objavi zakonodajno-operativna navodila, ki so izdelana v Priročniku za usposabljanje (Training toolkit), v vseh nacionalnih jezikih;
- in da se ponudi več informacij o oceni stroškov celotnega življenjskega kroga izdelkov/storitev (LCC).

3. Ovire pri izvajanju ZeJN

V Sporočilu EK je Evropska komisija identificirala naslednje ovire na ravni EU, ki preprečujejo hitrejšo uporabo ZeJN:

- Omejeno število okoljskih meril za izdelke/storitve – kadar pa merila obstajajo, so mehanizmi za objavo, kot so baze podatkov, pogosto nezadostni.
- Omejeno število izdelkov/storitev, ki jih je mogoče naročiti preko ZeJN.
- Pomanjkljive informacije o stroških, ki nastanejo v celotnem življenjskem krogu izdelkov/storitev, torej upoštevanja metode LCC.
- Slaba ozaveščenost o koristi okolju prijaznih izdelkov in storitev.
- Pravna negotovost o tem, ali je in kako mogoče vključiti okoljska merila v razpisno dokumentacijo.
- Pomanjkanje politične podpore in posledično nezadovoljivo število kadrov za izvajanje in spodbujanje ZeJN (potrebno je zlasti usposabljanje).
- Slaba izmenjava najboljših praks in informacij med izvajalci javnega naročanja po regijah, lokalnimi organi in med državami.

Najpogostejše napačno prepričanje v zvezi z ZeJN je, da so okolju prijaznejši izdelki dražji. Rezultati najnovejše študije Komisije iz decembra lani, ki temelji na metodi ocene stroškov skozi celoten življenjski krog izdelka in storitve (LCC - Life cycle costing) kažejo, da imajo izdelki/storitve iz 10 predlaganih skupin v večini primerov enako ceno ali pa je ta celo nižja od konvencionalne; redkejši so tisti izdelki/storitve, kjer je cena višja (odvisno od vrste izdelka/storitve). Velja, da je sicer lahko nabavna cena okolju prijaznih izdelkov višja, vendar pa ob upoštevanju stroškov vzdrževanja, delovanja in končnega odlaganja, »zeleni« izdelki in storitve praviloma dosegajo nižje stroške od klasičnih (saj so denimo energijsko veliko bolj učinkoviti). Pokazalo se je, da so stroški veliko nižji zlasti v primeru gradbeništva in vozil (transporta). Zato je priporočljivo in zaželeno, da naročnik pri odločitvi o izboru naročila v zvezi s ponudbeno ceno uporabi pristop ugotavljanja stroškov skozi celoten življenjski krog.

Po podatkih EK je do leta 2008 14 držav članic sprejelo nacionalne akcijske načrte za ZeJN, deset pa jih načrte pripravlja. Ocena Regionalnega okoljskega centra za srednjo in vzhodno Evropo iz Budimpešte iz oktobra 2008 za deset novih držav članic pa navaja, da z izjemo Latvije in Bolgarije vse te države že pripravljajo akcijske načrte za zeleno javno naročanje. Evropska komisija v svojem sporočilu poziva države članice, da sprejmejo skupna merila za zeleno javno naročanje, ne glede na to ali imajo akcijske načrte ali ne.

Študija EK Zbiranje statističnih podatkov o zelenem javnem naročanju: Poročilo o metodologijah⁸, ki je bila izvedena za pripravo metodologije za spremljanje izvajanja ZeJN po državah članicah, je v sedmih najnaprednejših državah (Velika Britanija, Nizozemska, Danska, Avstrija, Nemčija, Finska in Švedska) ugotovila, da že v veliki meri izvajajo ZeJN. Te države imajo za 10 predlaganih skupin izdelkov/storitev v povprečju kar 45 % izvedenih naročil »zelenih« **glede na vrednost** vseh javnih naročil. 55 % je »zelenih« **glede na število** vseh izvedenih javnih naročil. Med temi državami obstajajo razlike katere izdelke/storitve naročajo v največji meri oziroma najbolj pogosto. Večinah teh sedmih držav razvija tudi lastna, nova merila za različne izdelke prav za potrebe ZeJN; Nizozemska bo letos objavila merila za 80 skupin izdelkov oziroma storitev, Velika Britanija jih ima 36, Danska 16 itd.

⁸ http://ec.europa.eu/environment/gpp/pdf/statistical_data.pdf

Poleg tega pa je iz analize razvidno, da večina teh držav uporablja pri razpisih celo t.i. »trajnostna« merila, ne le »zelenih«; torej vključujejo v javno naročanje tudi socialne vidike. Veliko jih uporablja tudi metodo ocene stroškov skozi celoten življenjski krog izdelka/storitve.⁹

4. Kako pristopiti k ZeJN in kaj naročati

4.1. Priročnik za usposabljanje za zeleno javno naročanje

Ker mora ZeJN temeljiti na jasnih, razumljivih in strokovnih okoljskih merilih, je EK izdala **Priročnik za usposabljanje za zeleno javno naročanje¹⁰; aprila 2009 bo preveden v vse jezike EU.** Priročnik bo državam članicam pomagal pri uvajanju meril v prakso in poenotil različne nacionalne pristope. Ta dokument za enkrat vključuje 10 predlaganih prednostnih skupin izdelkov in storitev:

1. **Papir**
2. **Čistilna sredstva in storitve**
3. **Elektronska pisarniška oprema**
4. **Gradbeništvo in stavbe** (ki upošteva celovitost gradnje oziroma rekonstrukcije stavb v fazi zasnove, gradnje/obnove in rušenja objekta in s tem povezano rabo materialov, energije. Vidiki snovne in energetske učinkovitosti se nanašajo tudi na čas obratovanja objekta, zato vključuje tudi vse sisteme in naprave, ki rabijo energijo, nanaša pa se tudi na nakup in najem prostorov)
5. **Vozila**
6. **Pohištvo**
7. **Električna energija**
8. **Hrana in gostinske storitve**
9. **Tekstilni izdelki**
10. **Vrtnarski izdelki in storitve**

Pri izboru pa so upoštevali okoljski vpliv v celotnem življenjskem krogu; kako pogosto so vključena v javno naročanje; če obstajajo že izdelana merila; glede na prisotnost izdelkov/storitev na trgu; možnosti za hitro uvajanje; stroškovni učinek in podobno.

Nabor skupin izdelkov in storitev lahko države članice dopolnjujejo. Pomemben kriterij za tako dodajanje novih skupin izdelkov ima vprašanje učinkovite rabe energije (URE). To vprašanje je neposredno povezano z izdelki v skupinah elektronske pisarniške opreme, nakupa energijsko učinkovitih električnih izdelkov in sistemov, gradbeništva in vozil. Ukrepi URE so navadno najcenejši, zato moramo to načelo prioritarno in sistematično vključevati v postopke ZeJN.

Predlagana merila za naštetih skupine izdelkov in storitev vključujejo naslednje okoljske vidike:

- rabo energije in energetska učinkovitost;
- rabo naravnih virov (neobnovljivi, obnovljivi viri, biorazgradljivi izdelki);
- rabo nevarnih snovi (kemikalije);
- emisije snovi v okoljske medije (zrak, vodo, tla);
- nastajanje odpadkov, recikliranje in ponovno uporabo/izrabo obnovljivih virov.

⁹ Collection of statistical information on Green public procurement in the EU, november 2008 (draft version)

¹⁰ http://ec.europa.eu/environment/gpp/toolkit_en.htm

Pri izboru meril za 10 predlaganih prednostnih izdelkov/storitev je v procesih posvetovanja sodelovalo veliko število zainteresiranih, od nacionalnih strokovnjakov, različnih industrijskih in sektorskih združenj in mrež do različnih predstavnikov direktoratskih znotraj Komisije.

Strukturno je priročnik sestavljen iz 3 modulov:

Prvi je splošen in predstavi, kako pristopiti k izdelavi nacionalnega akcijskega načrta za ZeJN. Opiše znak EU za okolje (EU Ecolabel), predstavi model in pomen skupnega javnega naročanja in metodo ocene stroškov celotnega življenjskega kroga.

Drugi modul razlaga zakonodajni vidik javnega naročanja in pojasnjuje, kako v praksi izvesti zeleno javno naročanje ob enakovrednem upoštevanju vseh temeljnih načel javnega naročanja.

V tretjem modulu so predstavljeni okoljski vplivi za 10 predlaganih skupin izdelkov/storitev, obstoječi specifični pravni okviri in okoljske oznake ter standardi, ki se nanašajo nanje. Posebej praktičen in uporaben je del, v katerem je podrobna razčlenitev in opis vseh potrebnih elementov zelenega javnega razpisa za posamezen izdelek/storitev.

V tretjem delu priročnika so predstavljene podlage, v katerih je za vsako skupino izdelkov/storitev jasno opredeljen predmet javnega naročila, tehnične specifikacije, sposobnost za sodelovanje pri javnem naročilu, merila za izbor ter pogodbena določila. Možno jih je neposredno uporabljati v vseh državah članicah, kar naj bi med drugim prispevalo k poenotenju izvajanja ZeJN, predvsem pa k usklajenosti z načeli javnega naročanja, k čemur je pozvala Evropska komisija v Sporočilu **Javno naročanje za boljše okolje**. S pomočjo skupnih meril, izraženih kot minimalnih tehničnih specifikacij, ki jih morajo izpolnjevati vse ponudbe, se bo lažje izogniti tržnim nepravilnostim in omejevanju konkurenčnosti. Zato Komisija poziva države članice, da predlagana merila za 10 skupin/izdelkov iz Priročnika o usposabljanju za zeleno javno naročanje vnesejo v svoje načrte, strategije, navodila ali zakonodajo, ter jih začnejo uporabljati. Kot kaže, bo **sčasoma raba določenih meril pri javnem naročanju obvezna** (primer: določitev obveznega praga iz Direktive o energijskih nalepkah, Direktiva o čistih vozilih), že sedaj pa je obvezno merilo iz Energy Star iz Uredbe št. 106/2008 o programu Skupnosti za označevanje energetske učinkovitosti pisarniške opreme.

Za vsako skupino izdelkov/storitev sta predstavljeni tudi dve skupini meril. V prvi skupini so **temeljna merila**, ki vključujejo ključne okoljske vplive v vsaki od teh skupin izdelkov/storitev. Njihova uporaba je relativno enostavna. V drugi skupini so opredeljena **dodatna merila**, ki so postavljena za višjo raven okoljske učinkovitosti, saj z njihovo uporabo lahko kupimo najboljše okoljske izdelke/storitve, ki so na trgu. Preverjanje skladnosti s temi merili je bolj zahtevno in tudi nabavni stroški so lahko višji od konvencionalnih izdelkov.

Poleg že predlaganih meril EK pripravlja merila za nove skupine izdelkov in storitev: mobilne telefone, naprave za soproizvodnjo toplote in električne energije, talne obloge, stenske panele, izolacijo, kotle, toplotne črpalke in prezračevalne naprave, okna, gradnjo cest in prometne oznake, cestno razsvetljavo in semaforizacijo.¹¹

¹¹ Nabor naštetih skupin izdelkov in storitev ni končen, ampak ga lahko in moramo poljubno razširiti, da izkoristimo predvsem tiste skupine izdelkov in storitev, pri katerih je trg že sorazmerno dobro razvit, kot na primer pri nakupu sijalk za razsvetljavo (javno in v zaprtih prostorih), gospodinjskih aparatov/bele tehnike, itd.

4.2 Ključne faze pri ZeJN

Celoten sistem javnega naročanja temelji na načelih, ki izhajajo iz Pogodbe o ustanovitvi Evropske skupnosti (Uradni list RS – Mednarodne pogodbe, št. 7/04): prost pretok blaga, storitev in svobodnega ustanavljanja, gospodarnosti, učinkovitosti in uspešnosti, zagotavljanje konkurence med ponudniki, transparentnosti javnega naročanja, enakopravne obravnave ponudbe in sorazmernosti.

Taka načela veljajo tudi za ZeJN, zato morajo biti v razpisnih pogojih predstavljeni razumljivo:

a) **Predmet razpisa.** Zakonodaja o javnem naročanju zelo jasno določa **KAKO** naročiti, ne pa **KAJ** naročiti. Zato je na samem začetku zelo pomembno, da jasno, neposredno in določno opredelimo, kaj želimo naročiti. **Primer:** »Naročamo energijsko učinkovite računalnike in prenosnike«.

b) **Tehnične specifikacije.** V tem delu razpisne dokumentacije je treba natančno in razumljivo opisati **pogoje**. Tehnične specifikacije se lahko nanašajo na:

- tehnične standarde (ISO, EN, DIN) ali njim enakovredne (**primer** papirja za kopiranje: belina mora biti <90 % glede na ISO 2470:1999 ali temu enakovredno, ali da je popolnoma brez klora);

- učinkovitost oziroma funkcionalnost izdelka/storitve (**primer:** temperatura v stavbi pozimi med 18-22°C , poleti med 26-28 °C in relativna vlaga 50 %);

- merila za okoljsko označevanje (NIKOLI ne zahtevamo, da ima izdelek okoljsko oznako, ampak da izdelek izpolnjuje te ali podobna merila iz okoljske oznake. **Primer:** poraba energije računalnika mora ustrezati standardom, ki so postavljeni v oznaki »Energetska zvezda«;

- merila glede proizvodnega procesa, ki vključuje pristop življenjskega kroga (**primer:** proizvodnja elektrike iz obnovljivih virov energije, ali, med proizvodnjo papirja emisije v zrak in vodo ne smejo presežati določenega praga, ali da gre za ekološko pridelano hrano (brez pesticidov in umetnih gnojil) v skladu z Uredbo Sveta (ES) št. 834/2007 z dne 28. junija 2007 o ekološki pridelavi in označevanju (prej: Uredba Sveta (ES) 2092/91 in 1804/99/ES).).

Javni naročnik mora vedno sprejeti in upoštevati katera koli dokazila, ki dokazujejo usklajenost z razpisnimi specifikacijami.

c) **Pogoji za ugotavljanje sposobnosti.** Izločijo se tisti ponudniki, ki kršijo okoljske predpise. Sicer morajo ponudniki predložiti dokazila o njihovi tehnični ali strokovni usposobljenosti. Če razpisujemo storitev, ki zahteva izvajalca, ki ima pozitiven odnos do okolja, npr. ko gre za pogodbe v zvezi z ravnanjem z odpadki, gradnjo stavb ali gradnjo na zavarovanih območjih, transportne storitve, čiščenje, vrtnarjenje ipd., lahko zahtevamo dodatno dokazilo o njihovi ustreznosti, kot so denimo izkušnje pri upravljanju z okoljem (kot je EMAS, ISO 14001 ipd.). **Primer:** za projektiranje in gradnjo bio klimatske stavbe lahko zahtevamo tehnično usposobljenost, npr. seznam stavb, ki jih je ponudnik že zgradil na podobnih načelih.

d) **Merila za izbor ponudbe** (award). Naročila se lahko podeli i na podlagi najnižje cene ali na podlagi ekonomsko najugodnejše ponudbe, ki poleg cene vključuje še datum predaje naročila, tehnične prednosti ali okoljskih značilnosti, če so jasno predstavljeni v razpisni dokumentaciji, so preverljivi in količinsko merljivi. Še boljši pristop je pretehtati celotne življenjske stroške izdelka, ki poleg nabavne cene upošteva stroške rabe in vzdrževanja in stroške odstranitve po končni rabi (energija, voda, odpadki). S takim pristopom se spodbuja, da trg postaja inovativen in naprednejši z okolju prijaznimi izdelki. **Primer:** cena pomeni 80 točk, za porabo energije, ki je nižja kot je opredeljena v tehnični specifikaciji, do 20 točk.

e) **Pogodbene klavzule.** Če so bile okoljske zahteve pojasnjene v vseh predhodnih fazah razpisa, se lahko v pogodbi dodajo dodatni pogoji. **Primer:** Izdelki se morajo pripeljati v večjih količinah naenkrat in v zabojnikih, ki se dajo ponovno uporabiti; ali pa da morajo biti pripeljani po železnici.

II. Stanje v Sloveniji

5.1. ZeJN v strateških dokumentih

Vlada RS se je k izvajanju ZeJN zavezala s sprejetjem nekaterih ključnih nacionalnih dokumentov.

Strategija razvoja Slovenije iz leta 2005¹², je krovni razvojni dokument v državi, ki med ukrepi integracije okoljevarstvenih meril v sektorske politike in potrošniške vzorce navaja, da je v državi treba »nadaljevati z okoljsko davčno reformo in uveljaviti »zelena« javna naročila.«

V **Nacionalnem programu reform za izvajanje lizbonske strategije za rast in delovna mesta 2008 - 2010**¹³, ki je bil sprejet oktobra 2008, se je Slovenija zavezala, da bomo pri izboljšavah sistema javnega naročanja: »upoštevali načelo kvalitativnih meril (value for money) izdelkov in storitev, ki bodo predmet javnega naročanja. V skladu s tem bo Delovna skupina za zelena javna naročila, ki je bila ustanovljena v okviru Sveta za trajnostni razvoj, do konca leta 2008 oblikovala predlog akcijskega načrta za zelena javna naročila, ki bo temeljil na priporočilih in merilih Evropske komisije¹⁴. Med njimi je tudi upoštevanje vrednotenja celotnega življenjskega cikla izdelka (life cycle costing). V akcijskem načrtu bodo opredeljena prednostna področja, na katerih bomo začeli uveljavljati ta pristop. Poleg tega bomo v tem dokumentu spodbujali inovacije, v skladu s pobudo Evropske komisije za vodilne trge (Lead Market Initiative¹⁵). Tako bomo sistem javnega naročanja uporabili kot vzvod za inovacije v segmentu okoljsko sprejemljivejših izdelkov in storitev. Cilj je doseči priporočeno vrednost Evropske komisije, to je 50 % vseh javnih naročil izvedenih v skladu z minimalnimi merili za zelena javna naročanja.«

ZeJN je opredeljeno tudi med ukrepi **Nacionalnega Akcijskega načrta za učinkovito rabo energije za obdobje 2008 – 2016**¹⁶, ki ga je Vlada RS sprejela januarja 2008. Ukrepi, ki jih bodo nosilci izvajali na podlagi tega dokumenta se bodo osredotočali predvsem na vidik energetske učinkovitosti v javnem sektorju. **Operativni program zmanjševanja emisij toplogrednih plinov 2009-2012 (OP TGP)**¹⁷ s ciljem zmanjševanja emisij toplogrednih plinov za učinkovito vpeljavo zelenih javnih naročil načrtuje vzpostavitev meril (z obvezno ali zelo priporočljivo uporabo) za tiste vrste proizvodov, ki jih preko sistema javnega naročanja, naročamo v velikem obsegu in imajo velik vpliv na emisije toplogrednih plinov. V dokumentu je v prvi fazi načrtovana vzpostavitev meril za toplotno izolacijo stavb, energijsko učinkovita okna, kurilne naprave, grelnike sanitarne vode in klimatske naprave, vozila (službeni avtomobili, avtobusi, tovornjaki), naročanje prevoznih storitev in javni prevoz, potem pa se preusmeriti tudi v druge skupine proizvodov.

¹² http://www.umar.gov.si/fileadmin/user_upload/projekti/02_StrategijarazvojaSlovenije.pdf

¹³ <http://www.svr.gov.si/fileadmin/srs.gov.si/pageuploads/Dokumenti/SI-NRP2008-slo.pdf>

¹⁴ http://ec.europa.eu/environment/gpp/index_en.htm

¹⁵ <http://ec.europa.eu/enterprise/leadmarket/leadmarket.htm>

¹⁶ http://www.mop.gov.si/fileadmin/mop.gov.si/pageuploads/dokumenti/akcijski_nacrt_energetska_ucinkovitost.pdf

¹⁷

http://www.mop.gov.si/fileadmin/mop.gov.si/pageuploads/zakonodaja/okolje/varstvo_okolja/operativni_programi/op_toplogredni_plini2012.pdf

V času slovenskega predsedovanja EU so na predlog Slovenije na zasedanju Evropskega sveta marca 2008 sprejeli **sklep**, da se Evropski svet: »zaveda, da se z obravnavo izzivov na področju energetike in podnebnih sprememb preoblikujejo tudi vrednote in spreminja način vedenja državljanov. Zato vlade držav članic in evropske institucije poziva, naj si močno prizadevajo za znižanje porabe energije v svojih stavbah in zmanjšanje svojega voznega parka in so s tem drugim za zgled.«¹⁸

5.2. Zakonodaja s področja javnega naročanja v Sloveniji

V Sloveniji smo svoj pravni red na področju javnega naročanja uskladili z veljavno zakonodajo EU.

V Zakonu o javnem naročanju (ZJN-2), objavljenem v Uradnem listu RS št 128/06 (dne 8. 12. 2006) je v **39. členu** opredeljena možnost Vlade, da predpiše, da se »morajo za določene vrste javnega naročanja in za posamezne izdelke in storitve določiti okoljske tehnične specifikacije ali okoljska merila za izbor. Pri tem mora vlada na primeren način določiti tudi **kakšna so ta merila in kako se jih uporablja**. Naročnik¹⁹ lahko določi tudi druge pogoje za izvedbo naročila, ki se lahko nanašajo zlasti na socialne in okoljske vidike, če so ti pogoji v skladu s predpisi Evropske skupnosti in so navedeni v obvestilu o javnem naročilu ali v razpisni dokumentaciji.«

Z vidika vključevanja okoljskih vidikov je pomemben tudi **člen 45 (f)**, ki opredeljuje tehnično in/ali kadrovske sposobnosti v primerih, ko gre za javno naročilo gradenj in storitev, v ustreznih primerih z navedbo ukrepov za okoljsko upravljanje, ki ji bo lahko gospodarski subjekt uporabil med izvajanjem naročila. S to točko je povezan tudi **47. člen** zakona, ki se nanaša na standarde za okoljsko upravljanje. S tem v zvezi lahko naročnik zahteva spričevala neodvisnih organov, ki so pooblaščen za ugotavljanje in potrjevanje usklajenosti gospodarskega subjekta z veljavnimi standardi za varstvo okolja, se mora sklicevati na Sistem Skupnosti za okoljsko upravljanje in presojanje (EMAS) ali na standarde za varstvo okolja, ki temeljijo na evropskih ali mednarodnih standardih, ki so jih potrdili organi, ki jih priznava Evropska skupnost. Naročnik mora sprejeti enakovredna spričevala, ki jih izdajo organi s sedežem v drugih državah članicah, prav tako pa tudi druga dokazila o enakovrednih ukrepih za varstvo okolja.

V **členu 37**, ki govori o tehničnih specifikacijah, so za vključevanje okoljskih vidikov v razpisno dokumentacijo javnega naročila pomembne določbe v **odstavkih (3) (b), (6)**, ki se nanašata na možnost vključevanja okoljskih elementov, ko gre za navajanje storilnosti ali funkcionalnih zahtev. Pri **odstavku (7)** v istem členu pa naročniki lahko navedejo, da se za blago in storitve z znakom za okolje domneva skladnost s tehničnimi specifikacijami iz razpisne dokumentacije, ob tem, da mora naročnik sprejeti vsako drugo primerno dokazilo, kot je tehnična dokumentacija proizvajalca ali poročilo o preskusih priznanega organa.

V **48. členu**, ki se nanaša na merila za izbiro ponudbe je navedeno, da lahko naročnik odda naročilo:

»a) na podlagi ekonomsko najugodnejše ponudbe z uporabo različnih meril v povezavi s predmetom naročila, kot so na primer kakovosti, cene, tehničnih prednosti, estetskih in funkcionalnih lastnosti, okoljskih lastnosti, stroškov poslovanja, stroškovne učinkovitosti, poprodajnih storitev in tehnične pomoči, datuma dobave ter roka za dobavo ali dokončanje del **ali**

¹⁸ http://www.eu2008.si/si/News_and_Documents/Council_Conclusions/March/0314ECpresidency_conclusions.pdf, 29. odstavek

¹⁹ Zavezanec za izvajanje javnih naročil določata 3. člen Zakona o javnem naročanju (UrL RS, št 128/06 in 16/08) in 3. člen Zakona o javnem naročanju na vodnem, energetskem, transportnem področju in področju poštnih storitev (UrL RS, št 128/06 in 16/08)

b) na podlagi najnižje cene.

V nadaljevanju tega člena določila navajajo dodatne zahteve glede vrednotenja meril za končni izbor, v primeru pa, ko naročnik odda naročilo na podlagi ekonomsko najugodnejše ponudbe, z uporabo različnih meril, merilo cena ne sme biti manj kot 60 % vseh meril. Zaradi take strukture razmerja med ceno in drugimi merili je ključnega pomena dobra opredelitev samega predmeta oziroma pogojev razpisa. V primeru zelenih javnih naročil je torej okoljska merila vključiti že v sam predmet razpisa oziroma med pogoje razpisa (primeri v razdelku 3. tega dokumenta).

Prva **sprememba Zakona o javnem naročanju**, ki je skladna z določili, povezanimi z vidiki varovanja okolja, je bila sprejeta februarja 2008 (Ur. l. št. 16/08 z dne 15. 02. 2008). **Sedmi člen** tega Zakona o spremembah in dopolnitvah Zakona o javnem naročanju (ZJN-2A) dovoljuje, da lahko zavezanci pri merilih za izbiro ponudbe pri naročanju živil prednostno upoštevajo živila, ki so v shemah kakovosti (npr. sezonsko pridelana živila na integriran način, sezonsko pridelana živila na ekološki način ipd.) in živila, ki so proizvedena po nacionalnih predpisih o kakovosti živil. Javni zavodi lahko tako odslej naročajo tudi lokalno pridelana živila, saj se jim ni treba ozirati le na izbor ponudbe z najnižjo ceno, obenem pa morajo upoštevati dodatna merila, ne glede na to v kakšni višini jih naročnik postavi.

Za naročila večjih vrednosti od junija 2007 v državi deluje **elektronski portal** javnih naročil Ministrstva za finance, kamor naročniki pošiljajo v neposredno objavo obvestila o javnih naročilih in razpisne dokumentacije v skladu z Zakonom o javnem naročanju in Zakonom o javnem naročanju na vodnem, energetskem, transportnem področju in področju poštnih storitev. Naročniki so dolžni vse vrste objav v zvezi z javnimi naročili poslati v objavo na ta portal in ob upoštevanju vrednosti naročila predhodno objaviti tudi na evropskem portalu za javna naročila (Tenders Electronic Daily - TED).

5.3. Pomembni predpisi, ki vključujejo okoljske vidike

Poleg predpisov, ki urejajo področje javnega naročanja, je bil septembra 2008 **sprejet Pravilnik o učinkoviti rabi energije v stavbah** (Ur.L RS 93/2008 z dne 30. 09. 2008)²⁰, ki določa tehnične zahteve, ki morajo biti izpolnjene za učinkovito rabo energije in način izračuna projektnih energijskih karakteristik stavbe. Pravilnik omogoča, da so stavbe, ki jih sofinanciramo pretežno z javnimi sredstvi vsaj 10 % bolj učinkovita kot določa pravilnik.

Na ravni Evropske unije obstajajo številni predpisi, ki določajo okoljska merila za določene skupine izdelkov oziroma zavezujejo javni sektor, da vključujejo okoljska merila v postopke javnega naročanja. Tak trend je mogoče opaziti predvsem v zadnjem času, saj je bilo sprejetih oziroma je v postopku sprejemanja, kar nekaj predpisov, ki posebej izpostavljajo vlogo javnega sektorja pri zmanjševanju vplivov na okolje.

Predlog prenovljene **uredbe EU znaka za okolje**²¹ v povezavi z ZeJN predvideva naslednje: *"V oblikovanje meril vključiti smernice za zeleno javno naročanje: tako bodo imeli uradniki za javna naročila lažji dostop do usklajenih meril po vsej EU, za podjetja pa bodo veljali enaki konkurenčni pogoji, če bodo v tehničnih specifikacijah za pogodbe po vsej Evropi uporabljena enaka merila. Države članice bodo prihranile tudi denar, saj se enaka merila lahko uporabljajo za okoljsko označevanje in javna naročila."*

²⁰ <http://www.uradni-list.si/1/objava.jsp?urlid=200893&stevilka=3939>

²¹ Regulation (EC) No 1980/2000 of the European Parliament and of the Council of 17 July 2000 on a revised Community Eco-label Award Scheme, currently being revised

V reviziji **Direktive o energijskih nalepkah**²², je predvideno, da bo izbran določen razred, ki bo javni sektor zavezoval, da ne bo smel naročati izdelkov, ki bi bili uvrščeni v ta razred.

Vlogo javnega sektorja pri izboljšani energetski učinkovitosti poudarja tudi **predlog prenovljene Direktive o energetski učinkovitosti stavb**²³. Predlagano besedilo 9. člena, ki se nanaša na stavbe, pri katerih so emisije ogljikovega dioksida in poraba primarne energije nizke ali enake nič, nalaga javnemu sektorju v državah članicah, da pokažejo vodilno vlogo pri določanju posebnih ciljev za stavbe, ki jih uporabljajo. Poleg tega mora javni sektor že sedaj na stavbah (nad 1.000 m²), ki jih uporablja, javno izobesiti energijsko nalepko, s katero so opisane energijske karakteristike stavbe. V primeru, ko javni organ gradi, prodaja ali oddaja zgradbo, mora biti kupcu na vpogled energijska nalepka.

Uredba (ES) št. 106/2008 Evropskega parlamenta in Sveta²⁴ o programu Skupnosti za označevanje energetske učinkovitosti pisarniške opreme v šestem členu zavezuje državne organe in EU institucije, da kupujejo pisarniško opremo, ki ustreza najmanj zahtevam po energijski učinkovitosti iz oznake Energy Star. Uredba je stopila v veljavo januarja 2008 in jo morajo izvajati vse države članice.

Direktiva o spodbujanju čistih in energijsko učinkovitih cestnih vozil²⁵ zavezuje javno upravo in izvajalce javnih prometnih storitev, da pri nakupu vozil upoštevajo bodisi zunanje stroške, ki nastanejo zaradi porabe energije, emisij CO₂ ali drugih onesnaževal **ali** pa vključijo ustrezna okoljska merila v tehnično specifikacijo ali v izbor ponudbe. Direktiva je bila objavljena novembra 2008 in bo stopila v veljavo predvidoma v letu 2010.

Direktiva 2006/32/ES o končni energijski učinkovitosti in energetskih storitvah²⁶, v 5. členu navaja, da mora javni sektor dati zgled in tako tudi sam prispevati k doseganju cilja - 9 % prihrankov končne energije do leta 2016. V skladu z določili v tem členu mora javni sektor v okviru javnega naročanja izvajati vsaj dva ukrepa iz seznama ukrepov v Prilogi VI, ki se nanašajo na energijsko učinkovito opremo, vozila, zgradbe in drugo. Poleg tega pa morajo države članice ta proces olajšati tudi tako, da objavijo navodila o energetski učinkovitosti in prihrankih energije. Slovenija je v svojem Nacionalnem Akcijskem načrtu za energetsko učinkovitost za obdobje 2008-2016, načrtovala, da bodo postopoma bodo vzpostavljena in objavljena okoljska merila za posamezne skupine proizvodov za področja:

- gradnje in rekonstrukcije stavb;
- nakupa in najema energetsko učinkovitih stavb;
- nakupa avtomobilov in javnih prevoznih sredstev, ki uporabljajo alternativne vrste goriva;
- nakupa energijsko učinkovitih računalnikov in druge električne ter elektronske pisarniške opreme;
- nakupa energije, proizvedene iz obnovljivih virov energije in podobno.

V sporočilu Komisije Javno naročanje za boljše okolje je tudi zapisano, da "...v kolikor javni organi uporabijo denar iz EU finančnih mehanizmov in ob tem izpeljejo proceduro javnega naročanja, Komisija meni, da bi lahko za to uporabili instrument ZeJN..."

22

http://ec.europa.eu/energy/strategies/2008/doc/2008_11_ser2/products_labelling_standard_directive_proposal_en.pdf

23 <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2008:0780:FIN:SL:PDF>

24 <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2008:039:0001:0007:SL:PDF>

25 http://ec.europa.eu/transport/clean/promotion/doc/com_2007_0817_en.pdf

26 <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2006:114:0064:0085:SL:PDF>

5.4. Mehanizem skupnega javnega naročanja

Skupna javna naročila so določena v **36. členu** Zakona o javnem naročanju, ki opredeljuje ravnanje naročnikov pri izvajanju skupnega javnega naročanja in velja za vsa tista naročanja, ki jih izvajajo osrednji nabavni organi, če gre za skupno javno naročanje vlade, ali če gre za skupno javno naročilo na področju zdravstva, oziroma na vseh drugih področjih, kjer je skupno javno naročanje mogoče.

Vlada je skupno javno naročanje začela izvajati že v letu 2004, zaživela pa so v letu 2006. Izvaja se za ministrstva, vladne službe, organe v sestavi ministrstev in upravne enote. Na tak način je mogoče izvesti nakup blaga ali storitev, ki jih uporablja večina ali vsi organi vlade, predvsem za tiste skupine izdelkov, za katere je že vzpostavljen trg (mobilna telefonija, osebni računalniki, pisarniški material, goriva, letalski prevozi itd.). Po ocenah lahko z izvajanjem skupnih javnih naročil prihranimo tudi do 25 % sredstev.

Postopek skupnega javnega naročanja opredeljuje **Uredba o izvedbi postopkov oddaje skupnih javnih naročil za potrebe upravnih organov**²⁷, po kateri Vlada RS, na podlagi izraženih potreb naročnikov, na predlog Ministrstva za javno upravo, določi predmete javnih naročil, za katere velja postopek skupnega javnega naročanja in velja za določeno proračunsko obdobje. Zaradi ekonomije obsega je v okviru skupnega javnega naročanja mogoče doseči ugodnejše cene za izdelke in storitve, kar je v skladu z načrti za zmanjševanje stroškov državne uprave. Udeležba v skupnem javnem naročanju, ki ga s sklepom določi vlada, je zavezujoča za vse naročnike, razen v primeru, ko vlada za posameznega naročnika določi drugače.

5.5. Izdatki za javno naročanje

Tudi v Republiki Sloveniji so javna naročila, tako kot na ravni celotne EU, pomemben del javnih financ, saj je v letu 2007 poraba teh sredstev znašala 4.473.028.601 EUR (brez DDV), kar je predstavljalo 12,98 % BDP. Delež javnih naročil v odhodkih državnega proračuna pa je v letu 2007 predstavljal kar 47,35 %.

Zaradi tako visokega deleža »javna naročila ostajajo pomemben generator gospodarske rasti ter eden izmed ključnih vzvodov politike javnofinančnih odhodkov«.²⁸ Primerjava statističnih podatkov za leto 2006 in 2007 sicer kaže, da se je število javnih naročil oddanih v letu 2007 zmanjšalo za 229.715 naročil oz. 47,43 %, vrednost pa se je povečala za 1.288.710.457 EUR oz. 40,47 % v primerjavi s preteklim letom. Pri tem je potrebno upoštevati, da se je v letu 2007 spremenil trend porazdelitve t.i. malih in velikih naročil. Naročniki so oddali več naročil po postopkih za naročila male vrednosti, delež teh naročil glede na vrednost pa se je kljub temu zmanjšal za 14,17 odstotnih točk. V letu 2007 se je namreč povečala povprečna vrednost naročila male vrednosti in naročila velike vrednosti. Pri primerjavi statističnih podatkov za leti 2006 in 2007 je potrebno upoštevati tudi, da je Ministrstvo za finance pozivalo naročnike, ki niso sporočili podatke za leto 2006, da le-to storijo in da je bil za zajem podatkov o letu 2007 vzpostavljen nov sistem, na podlagi katerega so se podatki zajemali elektronsko in po spremenjeni zakonodaji.

²⁷ Prečiščeno besedilo Uredbe o izvedbi postopkov oddaje skupnih javnih naročil za potrebe upravnih organov je Vlada Republike Slovenije določila na 23. redni seji dne 5.5.2005 in povzema določbe Uredbe o izvedbi postopkov oddaje skupnih javnih naročil za potrebe upravnih organov (Uradni list RS, št. 111/03, veljavnost od 14.11.2003) in Uredbe o spremembah in dopolnitvah Uredbe o izvedbi postopkov oddaje skupnih javnih naročil za potrebe upravnih organov (Uradni list RS, št. 52/05, veljavnost od 28.5.2005). Besedilo spremenjeno z Uredbo o spremembah in dopolnitvah Uredbe o izvedbi postopkov oddaje skupnih javnih naročil za potrebe upravnih organov (Uradni list RS, št. 52/05).

²⁸ Statistično poročilo o oddanih javnih naročilih za 2006, dostopno na http://www.mf.gov.si/slov/javnar/letna_porocila_javnar.htm

Podatki za leto 2007, ki jih je pripravilo Ministrstvo za finance, so predstavljeni v Tabeli 1 in prikazujejo, kakšni so deleži naročil večjih vrednosti za 10 skupin izdelkov in storitev glede na število naročil in glede na njihove vrednosti.

Tabela 1: Delež naročil večjih vrednosti za 10 skupin izdelkov in storitev

10 skupin izdelkov in storitev za Zeleno javno naročanje*	Delež v številu vseh javnih naročil večje vrednosti	Delež v vrednosti vseh javnih naročil večje vrednosti	Rang**
Gradbeništvo in stavbe	12,84%	28,80%	1,5
Hrana in gostinske storitve	35,84%	2,85%	2,5
Elektronska pisarniška oprema	6,79%	3,76%	3
Vozila	4,40%	2,93%	4
Oprema v zdravstvenem sektorju	9,15%	1,28%	4,5
Električna energija	3,13%	2,72%	5,5
Čistilna sredstva in storitve	2,24%	0,76%	7
Papir	1,88%	0,29%	8
Tekstilni izdelki	1,14%	0,22%	9
Pohištvo	0,69%	0,12%	10
Vrtnarska opravila	0,01%	0,00%	11

Vir: Ministrstvo za finance

* Imena skupin izdelkov so prilagojena glede na terminologijo, ki jo uporablja Evropska komisija v Priročniku za usposabljanje za javno naročanje

**rang je izračunan kot povprečni rang med rangom glede na delež števila naročil in glede na delež vrednosti naročil posamezne skupine izdelkov/storitev.

Na 10 skupinah izdelkov/storitev iz predlaganega seznama EU za ZeJN je bilo v letu 2007 po številu oddanih kar 78,11 % vseh javnih naročil. Vrednostno predstavljajo ta naročila 43,75 % vseh naročil velike vrednosti. Glede na delež vrednosti vseh javnih naročil še bolj kot v preteklih letih prevladujejo naročila male vrednosti (96,27 %), ki pa predstavljajo le 10,93 % od celotne vrednosti vseh javnih naročil.

V letu 2008 smo s pomočjo skupnih javnih naročil prihranili precejšnja sredstva za nakup naslednjih izdelkov oziroma storitev: osebnih računalnikov in zaslonov, vozil, storitev mobilne telefonije, pisarniškega materiala za potrebe državnih organov in javne uprave, letalskih prevozov na direktni, redni povezavi (Lj-Bruselj-Lj), električne energije za potrebe državnih organov za leti 2006 in 2007, zavarovanja premoženja in premoženjskih interesov, goriva za osebna vozila in plovila, kurilnega olja (ekstra lahko), plina (propan in butan-propan), letalskega goriva. Po ocenah Ministrstva za javno upravo je prihranek znašal okoli 9 mio €.

Razvidno je, da s skupnim javnim naročanjem lahko ustvarimo precejšnje prihranke. Zato je ta mehanizem največji možni meri smiselno v uporabi tudi pri zelenem javnem naročanju, zaradi katerega so lahko v prvi fazi (investicijski fazi) prihranki morda rahlo nižji, kot bi bili sicer, vendar pa je pomembno, ker tako dolgoročno lahko ustvarimo velike prihranke zaradi nakupa učinkovitejših izdelkov ali storitev, nižjih stroškov obratovanja, vzdrževanja in odlaganja, itd. Vključevanje okoljskih meril v skupna javna naročila je treba torej razumeti tudi kot dolgoročno investicijo v zmanjševanje stroškov državnega proračuna oziroma kot prihranke.

Z vidika načrtovanih izdatkov za prihajajoča obdobja je pomemben dokument *Načrt pridobivanja nepremičnin, motornih vozil, drugih osnovnih sredstev in informacijske opreme*, ki ga je Vlada RS sprejela 12. februarja 2009, ki predvideva porabo naslednjih zneskov:

Tabela 2: Skupne vsote načrta nabav za leto 2009²⁹

Načrt pridobivanja motornih vozil	6.142.847,00 EUR
Načrt informatizacije*	121.659.693,90 EUR
Načrt pridobivanja drugih osnovnih sredstev**	31.306.297,37 EUR
Načrt pridobivanja nepremičnin***	61.898.543,56 EUR
Skupaj	221.007.381,92 EUR

* od tega zneska je bilo približno 13 % namenjenih za nakup izdelkov (brez nakupa licenc in vzdrževanja)

** v to skupino spada predvsem nakup pisarniške opreme in raznih pisarniških strojev (fotokopirni)

*** približno 12 % zneska je namenjenega za pridobivanje zemljišč

Podatkov o realizaciji predvidenega načrta nabav za leto 2008 v času priprave dokumenta nismo imeli. Vsekakor pa bi bilo smiselno razmišljati o izboljšanju sistema poročanja o realizaciji načrta nabav (specifičnosti), da bi tako izboljšali načrtovanje in s tem tudi razporejanje proračunskih sredstev.

V obdobju 2009 - 2012 se bodo iztekle naslednje krovne pogodbe, ki jih je za na podlagi uredbe o skupnih javnih naročilih sklenilo Ministrstvo za javno upravo:

²⁹ Odpravek sklepa 47800-3/2009/9, 12. februar 2009 s prilogami

Tabela 3. seznam izdelkov kupljenih preko skupnega javnega naročila in termini izteka veljavnosti krovnih pogodb

Produktna skupina	Datum izteka	Predviden rok za začetek novega JN (pozivi)
Osebna in kombinirana vozila z izjemo specialnih vozil in vozil po posebnem naročilu, vozil za potrebe zaščite in reševanja ter vojaških vozil	december 2009	april 2009
Osebni računalniki in zasloni	do avgusta 2009	maj 2009
Pisarniški material	do novembra 2009	april 2009
Dobava električne energije	do maja 2010	oktober 2009

Vir. Ministrstvo za javno upravo

5.6. Analiza trga o okolju prijaznih izdelkih in storitvah v Sloveniji

Umanotera, Slovenska fundacija za trajnostni razvoj, je po naročilu Ministrstva za okolje in prostor izdelala Analizo trga za 10 okolju prijaznih storitev in skupin izdelkov v Sloveniji, s pomočjo katere naj bi pridobili podatke o ponudbi izdelkov in storitev, ki ustrezajo merilom ZeJN, ki jih je določila EK v svojem **Priročniku za usposabljanje za zeleno javno naročanje**. Predmet analize je bil tudi ugotavljanje prisotnosti izdelkov z veljavnimi okoljskimi znaki, npr. evropski znak za okolje (roža), skandinavski znak (severni labod), nacionalni znaki (npr. nemški modri angel), specializirani znaki (npr. eko-kmetijstvo) in uveljavljeni zasebni znaki (npr. FSC - Forest Stewardship Council).³⁰

Ključne ugotovitve te analize so naslednje:

- **V Sloveniji je trg okolju prijaznejših izdelkov in storitev na vseh ravneh in v vseh skupinah še zelo nerazvit in podhranjen.** Slovenija je denimo v katalogu The European Eco Label Catalogue, v katerem so predstavljeni nosilci EU znaka za okolje³¹, zastopana le s tremi podjetji (Vipap Krško, Paloma in Terme Snovik) in se nahaja na samem evropskem dnu.
- Na trgu okolju prijaznejših izdelkov in storitev, **kjer je Slovenija vezana predvsem na uvoz** (npr. čistila, elektronska oprema, promet) so na trgu na voljo izdelki tudi po najvišjih evropskih standardih in nosilci znakov, vendar pa sta njihova prepoznavnost med kupci, pa tudi poznavanje med distributerji in trgovci zelo slaba. Značilen je primer, da v katalogu za dobavitelje certifikata Energy Star³² za elektronsko opremo slovenskih dobaviteljev sploh ni navedenih. Na tem področju sta predvsem potrebna vzgajanje kupcev oz. naročnikov in usposabljanje distributerjev oz. trgovcev po posameznih produktnih skupinah: **seznaniti jih je potrebno predvsem z zahtevami in prednostmi okoljskih znakov.**
- Na področjih, kjer ima **tudi Slovenija možnosti razvoja ekološke ponudbe** (hrana, papir, pohištvo, gradbeništvo, turizem, tekstil in vrtnarske storitve), to predstavlja priložnost za konkurenčno prednost v Sloveniji in na evropskih trgih, pa tudi zmanjšan vpliv na okolje v našem okolju in velik ozaveščevalni element. Dober nastavek za tak

³⁰ Analiza trga za 10 okolju prijaznih storitev in skupin izdelkov v Sloveniji

³¹ www.eco-label.com/default.htm

³² <http://www.eu-energystar.org/index.html>

razvoj je veliko število podjetij, ki so v Sloveniji **nosilci certifikata ISO 14001**. V 10 skupinah iz naše analize jih je **registriranih pri SIQ kar 120**. Ta procesni standard bo lahko pri **pridobivanju znakov za okolje dragocen zaradi dveh razlogov: standard poudarja tudi pomen nabavnih verig, kar pomeni, da bo spodbujal zeleno naročanje tudi med podjetji samimi; podjetja z ISO 14001 pa imajo vzpostavljen tudi sistem, ki jim bo omogočil oz. zelo olajšal pridobivanje znakov za okolje.**

Med slovenskimi ponudniki z okoljskimi znaki je za končnega kupca največ ponudbe na področju ekološke hrane, žal pa povpraševanje še vedno krepko presega ponudbo, predvsem za potrebe javnega sektorja. Bolj kompleksne in zahtevne ponudbe, kot so gostinska ponudba, gradbeništvo, vrtnarske storitve pa certifikatov (z redkimi izjemami) sploh nimajo.

Znaki za okolje pri ZeJN izrazito olajšajo postopke, saj bi dokazovanje potrebnih lastnosti izdelkov in storitev z vso potrebno tehnično dokumentacijo pomenilo preveliko breme, tako za ponudnike (kjer bi se upravičilo le ob zelo velikih naročilih), kot za naročnike. Torej bi bilo **dolgoročno smiselno vložiti nekaj virov (človeških in finančnih) v spodbujanje in podpiranje podjetij pri pridobivanju znakov, predvsem evropskega znaka za okolje.**

Sklepna ugotovitev glede prisotnosti znakov za okolje je, da **zgolj povečevanje ZeJN ne bo imelo pravih učinkov, če hkrati ne bo podprt tudi razvoj trga**. Če želimo v Sloveniji tudi v gospodarskem smislu izkoristiti konkurenčne prednosti zelene ponudbe, bi morala **država spodbujati in krepiti tudi razvoj ponudbe v malih in srednjih podjetjih.**

Na podlagi priporočil tega dokumenta je treba nemudoma začeti z dialogom med državnimi organi, nosilci javnega naročanja in podjetji, da pospešimo razvoj trga z okoljsko manj obremenjujočimi izdelki in storitvami in uporabo znakov za okolje. S tem pa lahko neposredno spodbudimo tudi razvoj inovacij, novih tehnologij, kar bo prispevalo k večji konkurenčnosti slovenskih podjetij.

V drugem projektu, SKOK NAPREJ (Izvajanje akcijskega načrta za ekološko kmetijstvo), ki ga izvaja Inštitut za trajnostni razvoj, so eno od štirih izbranih prednostnih področij tudi zeleno javno naročanje – ekoživila v šolah in vrtcih. V okviru tega področja so izvedli tudi raziskavo med šolami v Sloveniji. Rezultati kažejo, da so največje ovire za uvajanje ekoloških živil v organizirano prehrano na šoli nezadostna ponudba (domačih) ekoživil oziroma neodzivanje ponudnikov ekoživil na razpise, sledi višja cena ekoživil, deloma pa tudi premajhna osveščenost in obveščenost odjemalcev. Vendar pa izvajalci na podlagi rezultatov menijo, da je ZeJN (eko)živil pomembna priložnost za domače pridelovalce in proizvajalce tovrstnih živil, ki bi jo bilo potrebno podpreti z ustreznimi politikami tudi na področju kmetijske pridelave in predelave.

III Izvedbeni del

6. Zaveza Vlade Republike Slovenije

Vlada RS se zaveda pomembnosti ZeJN in svoje odgovornosti glede vpliva na okolje. K temu se je zavezala tudi v Koalicijskem sporazumu o sodelovanju v Vladi Republike Slovenije za mandat 2008 – 2012, kjer je zapisala, da bo »poudarek tudi na kakovosti in zelenih javnih naročilih ter na upoštevanju ohranitve okolja pri določanju predmeta razpisa. Koalicijski partnerji bomo s spremembo predpisov med kriterije za izbor ponudb v okviru javnih naročil vključili energetska učinkovitost, količino izpustov toplogrednih plinov in druge vidike okoljske sprejemljivosti.«³³

Usmerjanje porabe proračunskih sredstev v smeri nakupa okoljsko manj obremenjujočih izdelkov in storitev bo prispevalo k neposrednemu zmanjšanju okoljskega vpliva javnega sektorja v celoti. Potencialne okoljske koristi so:

- Zmanjševanje emisij toplogrednih plinov zaradi nakupa energetska učinkovitih izdelkov in dosledne uporabe standardov za energetska učinkovitost v gradbenem sektorju.
- Izboljšanje kakovosti zraka in vode na lokalni ravni zaradi nakupa vozil z nižjimi emisijami, manj kemikalij v čistilnih sredstvih, itd.
- Podpora zdravemu delovnemu okolju s pomočjo spodbujanja nakupa ekološko pridelanih živil, skrbi za kakovost zraka v zaprtih prostorih, itd.
- Preprečevanje globalnega izsekavanja gozdov zaradi nakupa izdelkov, ki so narejeni iz lesa, vzgojenega na trajnosten način in legalno posekana.

Izvajanje ZeJN je tudi v skladu s ključnimi strateškimi dokumenti vlade in predpisi s področja javnega naročanja:

- Strategijo razvoja Slovenije 2005 - 2013.
- Nacionalnim programom reform za izvajanje lizbonske strategije za rast in delovna mesta za obdobje 2008 – 2011.
- Nacionalnim Akcijskim načrtom za energetska učinkovitost za obdobje 2008 – 2016.
- Operativni program zmanjševanja emisij toplogrednih plinov 2009 - 2012 (OP TGP).
- Resolucija o Nacionalnem programu varstva okolja 2005 -2012 (ReNPVO).³⁴
- Slovenija se je k izvajanju zelenih javnih naročil zavezala tudi v Izhodiščnem memorandumu za vstop v OECD.³⁵
- Zakonom o javnem naročanju ZJN-2, ZJN – 2A.

7. Namen in načela akcijskega načrta o ZeJN

7.1. Namen

Predlog Akcijskega načrta za ZeJN je pripravljen na podlagi sklepa Vlade RS³⁶ v katerem je »zadolžila Delovno skupino za zeleno javno naročanje, ki deluje v okviru Sekretariata Sveta za trajnostni razvoj, da do konca marca 2009 predloži Vladi Republike Slovenije v obravnavo

³³ <http://www.socialnidemokrati.si/mediji/novica/78/koalicijska-pogodba-parafirana/>

³⁴ http://www.uradni-list.si/files/RS_-2006-002-00003-OB~P001-0000.PDF

³⁵ http://www.svr.gov.si/fileadmin/srs.gov.si/pageuploads/Dokumenti/OECD_izhodiscni_memorandum.pdf

³⁶ Odpravek sklepa Številka: 47800-3/2009/9, 12. Februar 2009

osnutek Akcijskega načrta za zeleno javno naročanje in izvedbeni akt, ki bo natančneje določal pravila za izvajanje zelenih javnih naročil«.

Osnovni namen akcijskega načrta je pospešiti izvajanje zelenega javnega naročanja v Sloveniji in na ta način:

- zmanjšati negativen vpliv na okolje,
- izboljšati učinkovitost rabe javnih financ,
- spodbujati trg in inovacije za okoljsko sprejemljivejših izdelkov,
- spodbujati nove okoljske tehnologije in brezogljivo gospodarstvo,
- dajati dober zgled.

7.2. Načela

Ključno načelo, ki ga upošteva tudi Evropska komisija v sporočilu **Javno naročanje za boljše okolje**, je načelo ocene stroškov celotnega življenjskega kroga (Life Cycle Costing) oziroma vrednotenje kvalitativnih meril (value for money) pri izboru ponudnikov. Slovenija se je za delovanje po tem načelu zavezala tudi v novem Nacionalnem programu reform za izvajanje Lizbonske strategije za rast in delovna mesta 2008 – 2010. Izredno pomemben element doseganja nižjih stroškov celotnega življenjskega kroga je učinkovita raba energije, saj se prihranki v času življenjske dobe izdelka akumulirajo.

Vsekakor pa je pri zmanjševanju okoljskega vpliva javnega naročanja na okolje smiselno upoštevati še druge vidike, ki sledijo sprejeti hierarhiji, ki se je uveljavila v strategijah ravnanja z odpadki in jo je v kontekstu javnega naročanja za boljše okolje mogoče razlagati takole³⁷:

- **Premisliti potrebo po nakupu:** izdelka ne kupimo oziroma namesto izdelka naročimo storitev, ki zadovolji našo potrebo.
- **Zmanjšati količine izdelkov/storitev, njihova racionalna raba, nakup učinkovitih izdelkov** (energetsko učinkovitih izdelkov, takih ki prispevajo k manjših porabi energije, vode itd.)
- **Ponovna uporaba izdelkov:** to se nanaša na naročnika oziroma na dobavitelja.
- **Recikliranje:** z dobavitelji je mogoče skleniti dogovor, s katerim se zavežejo k recikliranju.
- **Pridobivanje energije (energy recovery)**
- **Ravnanje z izdelki po končani življenjski dobi:** dogovor z dobavitelji o različnih vrstah ravnanja z odpadki po zaključku njihove življenjske dobe.

8. Cilji akcijskega načrta ZeJN 2009 – 2012

Ključni cilj Akcijskega načrta za ZeJN je zmanjšati celoten okoljski vpliv javnega sektorja na okolje s pomočjo vključevanja okoljskih meril v razpisne pogoje oziroma v dokumentacijo.

Skupen oziroma splošen cilj je do leta 2012 doseči v povprečju 50 % "zelenih" javnih naročil v okviru javnega naročanja za izbrane skupine izdelkov in storitev iz EU Priročnika za usposabljanje za ZeJN (papir, gradbeništvo in stavbe, elektronska pisarniška oprema, pohištvo, vozila, električna energija, hrana in gostinske storitve, čistilna sredstva in storitve čiščenja).

³⁷ Povzeto po Procuring the future: Sustainable Procurement National Action Plan: Recommendations from the Sustainable Procurement Task Force, dokument dostopen na spletnem naslovu: <http://www.sustainable-development.gov.uk/publications/procurement-action-plan/documents/full-document.pdf>

Nato cilje delimo na sistemske/strateške in na posamezne/konkretne.

8.1. Sistemski cilji

- Sprejem uredbe o ZeJN, ki bo jasno in natančno opredelila vse potrebne elemente razpisne dokumentacije za predlagane skupine izdelkov/storitev in prilagoditev sistema poročanja o izvajanju javnega naročanja z namenom hitrejšega uvajanja okoljskih meril v postopke javnega naročanja in lažjega vodenja statistike.

Indikator: število predpisov, ki se bodo neposredno nanašali na spodbujanje ZeJN in relevantnih sklepov Vlade RS.

- V letu 2009 bo izvedeno usposabljanje za izvajalce (training the trainers), s čimer bomo pridobili nekaj strokovno usposobljenih uslužbencev, ki bodo nadaljevali z izobraževalnimi programi za ostale.

Indikator: število usposobljenih izvajalcev

- V letu 2009 bomo začeli s pripravo in izvedbo različnih informativnih predstavitev in izobraževalnih programov, ki bodo namenjeni pridobivanju osnovnega znanja o zelenem javnem naročanju.

Indikator: število slušateljev v izobraževalnih programih.

- V obdobju 2010 – 2012 priprava in izvajanje stalnega izobraževalnega modula.

Indikator: število slušateljev

- V letu 2009 se bo začel dialog s poslovnim sektorjem o sodelovanju pri uvajanju znakov za okolje za izdelke in storitve na slovenski trg ter s tem posredno za dvig konkurenčnosti in inovacij na področju razvoja okoljsko manj obremenjujočih izdelkov.

Indikator: število podjetij oziroma njihovih izdelkov/storitev, ki bodo pridobili znak EU za okolje

- Promocija in ozaveščanje o pomenu, itd. ZeJN.

Indikator: tematska spletna podstran na spletni strani sektorja za javno naročanje pri Ministrstvu za finance

- Vpeljava sistemov ravnanja z okoljem v javni upravi (EMAS, ISO 14000 in sorodnih shem).

Indikator: število javnih inštitucij, ki so pridobila enega od sistemov ravnanja z okoljem

- V letu 2009 bomo izvedli pilotne projekte za izvedbo postopkov ZeJN z zainteresiranimi naročniki.

Indikator: število izvedenih pilotnih projektov

8.2. Konkretni cilji

Pri postavljanju numeričnih ciljev, ki jih želimo doseči za izbrane skupine izdelkov in storitev je treba upoštevati naslednje kriterije:

- katere so tiste skupine izdelkov in storitev, ki dosegajo najvišje vrednosti pri javnem naročanju in ki jih pogosto naročamo;
- kje je najlažje vpeljati ZeJN v celotnem postopku (od vključitve v predmet razpisa do pogodbenih klavzul);

- kateri izdelki/storitve imajo največji vpliv na okolje;
- s katerimi izdelki/storitvami je trg najbolj razvit oziroma kje obstaja pomemben potencial za razvoj nacionalnega trga;
- izdelki/storitve, ki so zajeti v skupno javno naročanje, saj je taka naročila možno najhitreje izpeljati, ob tem pa je tudi učinek velik.

V razdelku 6.5. je predstavljen obseg naročil za tiste skupine izdelkov/storitev, ki so vključeni v Priročniku za usposabljanje za zeleno javno naročanje in so bili predmet večjih javnih naročil v Sloveniji. Med nimi je najpomembnejši segment gotovo gradbeništvo. Sledijo mu področje hrane in gostinskih storitev, elektronske pisarniške opreme, vozila. Temu sklopu pa sledijo nakup električne energije, čistilna sredstva in storitve čiščenja, papir, tekstilni izdelki, pohištvo in vrtnarski izdelki in storitve.

V tabeli 4. je predstavljena razvrstitev posameznih skupin izdelkov glede na opredeljena merila, na čemer temelji izbor naslednjih skupin izdelkov/storitev, ki so predmet tega akcijskega načrta:

- gradbeništvo in stavbe
- čistilna sredstva in storitve
- elektronska pisarniška oprema
- vozila
- električna energija
- pohištvo
- papir
- hrana

EK bo uspešnost izvajanja ZeJN v državah članicah spremljala na podlagi priporočene metodologije, predstavljene v študiji Zbiranje statističnih informacij o zelenem javnem naročanju v EU³⁸.

Nedvoumno je, da se v kategorijo zelenega javnega naročanja uvrstijo le tisti postopki, pri katerih je končni rezultat nakup izdelkov/storitev, ki imajo manjši vpliv na okolje od konvencionalnih izdelkov. Tak rezultat pa je mogoče doseči le, ko so okoljska merila opredeljena že v predmetu razpisa, pa tudi na vseh naslednjih ravneh oziroma fazah izbora ponudnika in sklenitve pogodbe.

³⁸ http://ec.europa.eu/environment/gpp/pdf/statistical_data.pdf

Tabela 4: Pregled razvrstitve posameznih skupin izdelkov in storitev glede na opredeljena merila

10 skupin izdelkov in storitev za Zeleno javno naročanje*	Rang kot povprečje ranga deleža števila in deleža vrednosti naročil v posamezni skupini izdelkov oz. storitev za naročila velike vrednosti ³⁹	Predmet skupnih javnih naročil v 2008	Razvitost trga in ponudbe	Vpliv slovensko gospodarstva na inovacije (področje vključeno v Lead Market Initiative, predlogi razvojnih skupin Sveta za konkurenčnost (SK) ⁴⁰)	V drugih akcijskih načrtih/dokumentih/pr edpisi	Prepoznavnost ukrepa v javnosti	SKUPAJ
Gradbeništvo in stavbe	1,5		srednja	velik ⁴¹	Da ^{42 43}	x	xxx
Hrana in gostinske storitve	2,5		visoka	velik	Da ⁴⁴	x	xxx
Elektronska pisarniška oprema	3	x	velika	srednje velik ⁴⁵	Da ^{46 47}		xxx

³⁹ Analize naročil male vrednosti ni bilo mogoče izvesti.

⁴⁰ http://www.svr.gov.si/si/delovna_podrocja/svet_za_konkurencnost/priporocila_razvojnih_skupin/

⁴¹ Področje trajnostne gradnje v okviru LMI in povezano z delom razvojne skupine za okolje in gradbeništvo SK

⁴² Nacionalni akcijski načrt za energetska učinkovitost 2008 – 2016 (ukrep 11),

⁴³ Pravilnik o učinkoviti rabi energije v stavbah (Uradni list RS, št 93/2008 z dne 30. 09. 2008)

⁴⁴ Akcijski načrt razvoja ekološkega kmetijstva do leta 2015, <http://www.mkgp.gov.si/nc/si/splosno/cns/novica/article/946/2173/>

⁴⁵ Referenca povezana z direktivo o odpadni električni in elektronski embalaži v okviru LMI

⁴⁶ Nacionalni akcijski načrt za energetska učinkovitost 2008 – 2016⁴⁶ (ukrep 11),

http://www.mop.gov.si/fileadmin/mop.gov.si/pageuploads/dokumenti/akcijski_nacrt_energetska_ucinkovitost.pdf

⁴⁷ Obvezna uporaba tehničnih specifikacij Energy Star vse naročnike v državni upravi

Vozila	4	x	srednje	srednje velik ⁴⁸	Da ⁴⁹	x	xxx
Oprema v zdravstvu	4,5		-	-			-
Električna energija	5,5	x	visoka	velik ⁵⁰		x	xxx
čistilna sredstva storitve	7		srednje velika	do srednje velik ⁵¹			xx
Fotokopirni papir in papir za tisk	8	x	srednja	srednje velik ⁵²		x	xx
Tekstilni izdelki	9	x	visoka	velik ⁵³			x
Pohištvo	10		nizka	velik ⁵⁴		x	xx
Vrtnarski izdelki in storitve	11		srednja	nizek			x

* Imena skupin izdelkov so prilagojena glede na terminologijo, ki jo uporablja Evropska komisija v Priročniku za usposabljanje za javno naročanje

** Vse našete skupine izdelkov in storitev je izbrala Evropska komisija na podlagi različnih kriterijev, tudi okoljskih vplivov, zato tega kriterija pri vrednotenju v tej tabeli nismo posebej vključili.

⁴⁸ Referenca povezana z odpadnimi avtomobili v okviru LMI in pa z delom razvojne skupine za vozila, transport in logistiko SK

⁴⁹ Nacionalni akcijski načrt za energetske učinkovitost 2008 – 2016⁴⁹ (ukrep 11),

http://www.mop.gov.si/fileadmin/mop.gov.si/pageuploads/dokumenti/akcijski_nacrt_energetska_ucinkovitost.

⁵⁰ Obnovljivi viri znotraj LMI, razvojna skupina za energetiko in trajnostne vire energije SK

⁵¹ Področje bioproizvodov v okviru LMI

⁵² Področje bioproizvodov v okviru LMI

⁵³ Povezava s proizvodnjo zaščitnega tekstila v okviru LMI in z delom razvojne skupine za materiale in nanotehnologije SK

⁵⁴ Priporočila Sveta za konkurenčnost, v prispevku Razvojne skupine za procesno tehnologijo je eno od prioritarnih področij tudi »uporaba lesa v izdelkih visoke dodane vrednosti«

Skupni cilj za izbrane kategorije je:

Rezultat (v povprečju) 50 % vseh izvedenih naročil v letu 2012 je nakup okoljsko manj obremenjujočih izdelkov in storitev.

- **Pri vseh postopkih javnega naročanja, ki bodo izvedena v skladu z Uredbo o skupnem javnem naročanju, v kategorijah elektronske pisarniške opreme, električne energije in vozil, bodo od leta 2009 naprej okoljska merila vključena v vse faze razpisnih pogojev.**
Indikator: delež razpisov na podlagi Uredbe o skupnem javnem naročanju, ki vključujejo okoljske vidike
- V letu 2009 bomo proučili možnost, da se seznam skupin izdelkov in storitev, ki jih naročamo preko skupnih javnih naročil razširi; širitev bo temeljila na analizi trga in potreb naročnikov.
Indikator: število skupin izdelkov/storitev, ki jih izvajamo preko skupnih javnih naročil
- Poleg skupin izdelkov in storitev, ki jih bomo naročali preko mehanizma skupnih javnih naročil, bomo v letu **2009 začeli z zelenim javnim naročanjem tudi pri decentraliziranem naročanju** izdelkov in storitev, ki so predstavljene v tabeli 6.

Tabela 5: Skupine izdelkov in storitev in ciljne vrednosti za zeleno javno naročanje do leta 2012⁵⁵

	% ZeJN v letu 2012
Gradbeništvo in stavbe	30
Čistila	60
Elektronska pisarniška oprema	95
Vozila	40
Električna energija	100
Pohištvo	50
Papir	70
Hrana	40

Indikator: odstotek vseh javnih naročil v izbranih skupinah glede na vključenost okoljskih meril v predmet razpisa, izbirna merila, pogodbenih klavzul.

- Povečanje števila skupin izdelkov oz. storitev na 20 do leta 2012 (za katere so merila EU že izdelana oz v pripravi)
Indikator: število skupin izdelkov/storitev, ki jih bo treba izvajati v skladu z ZeJN

⁵⁵ Skupine izdelkov so kompleksne in zajemajo več podskupin izdelkov. Cilji za posamezne podskupine bodo bolj natančno opredeljene v izvedbenem aktu, ki bo sprejet po sprejemu Akcijskega načrta za zeleno javno naročanje.

9. Ukrepi za doseganje ciljev⁵⁶

Naziv ukrepa	1. Uredba o ZeJN
Opis	<p>Uredba bo sprejeta na podlagi prvega odstavka 39. člena Zakona o javnem naročanju ZJN-2, ki Vladi RS omogoča, da zavezanca javnega naročanja zaveže k določanju okoljskih tehničnih specifikacij ali okoljskih meril za izbor pri naročilih posameznih proizvodov in storitev. Poleg tega je Vlada RS februarja 2009 sprejela tudi sklep, da se ob pripravi Akcijskega načrta za zeleno javno naročanje pripravi tudi izvedbeni akt, ki bo natančneje določal pravila za izvajanje ZeJN⁵⁷.</p> <p>V njej bodo opredeljeni zavezanci za izvajanje ZeJN, način za uporabo meril za skupine izdelkov in storitev ter časovna opredelitev vključevanja okoljskih meril v postopke javnega naročanja.</p> <p>V prilogah te uredbe bodo merila, ki jih je za deset skupin izdelkov/storitev v svojem Priročniku za usposabljanje za zeleno javno naročanje pripravila Evropska komisija, in ki bo države članice tudi zaprosila, da ta merila sprejmejo in prenesejo v svoje sisteme izvajanja zelenega javnega naročanja.</p> <p>Ob pripravi uredbe bomo pripravili tudi analizo potreb po nadgradnji oziroma dopolnitvi tehničnih specifikacij za tiste skupine izdelkov, pri katerih so slednje bolj zahtevne in jih je treba dopolnjevati. Pri tem si bomo pomagali s tehničnimi specifikacijami, ki so jih razvile države članice, ki so na tem področju vodilne (Nizozemska, Švedska, Velika Britanija).</p>
Namen	S tem ukrepom bo Vlada Republike Slovenije vzpostavila enotni okvir za vključevanje okoljskih vidikov v postopke javnega naročanja za določene skupine izdelkov in storitev.
Cilji	Doseči splošno vključevanje okoljskih kriterijev v relevantne postopke odločanja in posledično zmanjšanje okoljskega vpliva zaradi inštrumenta javnega naročanja.
Časovni okvir	junij 2009 – stalno (zaradi vključevanja novih spoznanj in novih skupin izdelkov/storitev)
Odgovorna nosilca	Ministrstvo za finance in Služba vlade za razvoj in evropske zadeve
Sodelujoči organi	Ministrstvo za okolje in prostor, Ministrstvo za javno upravo, Ministrstvo za gospodarstvo,
Finančni viri	Finančna sredstva za izvedbo tega ukrepa niso potrebna
Povezava relevantnimi dokumenti	<p>z S sprejetjem te uredbe bo Vlada RS v svoj pravni red prenesla 5. člen Direktive 2006/32/ES Evropskega parlamenta in Sveta z dne 5. aprila 2006 o učinkovitosti rabe končne energije in energetskih storitvah, ki se nanaša na učinkovito rabo končne energije v javnem sektorju in ki nalaga državam članicam, da morajo zagotoviti, da bo javni sektor v okviru te direktive služil kot zgled glede povečanja energetske učinkovitosti, med drugim tudi z uvedbo ZeJN.</p> <p>Uredba je povezana tudi z naslednjimi dokumenti: s Strategijo razvoja Slovenije, Nacionalnim programom reform za izvajanje</p>

⁵⁶ V Koalicijskem sporazumu o sodelovanju v Vladi RS za mandat 2008 – 2012 je predvidena ustanovitev samostojne javne agencije, ki bo skrbela za izboljšanje postopkov in organizacijo javnih naročil. Ustanovitev take inštitucije bo gotovo bistveno vplivala na številne vidike izvajanja javnega naročanja v državi, tudi na uvajanje zelenih javnih naročil.

⁵⁷ Odpravek sklepa Številka: 47800-3/2009/9, 12. februar 2009

	<p>lizbonske strategije za rast in delovna mesta 2008 – 2010, Operativnim programom zmanjševanja emisij toplogrednih plinov 2009-2012 (OP TGP), Nacionalnim akcijskim načrtom za energetske učinkovitost za obdobje 2008 – 2016, Uredbo (ES) št. 106/2008 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 15. januarja 2008 o programu Skupnosti za označevanje energetske učinkovitosti pisarniške opreme (Prenovitev), Pravilnikom o učinkoviti rabi energije v stavbah (UrL. 93/2008, 30. 09. 2008).⁵⁸</p> <p>V Nacionalnem Akcijskem načrtu za energetske učinkovitost za obdobje 2008-2016, je Slovenija načrtovala, da bodo postopoma vzpostavljena in objavljena okoljska merila za posamezne skupine proizvodov za področja:</p> <ul style="list-style-type: none"> - gradnje in rekonstrukcije stavb; - nakupa in najema energetske učinkovitih stavb; - nakupa avtomobilov in javnih prevoznih sredstev, ki uporabljajo alternativne vrste goriva; - nakupa energijsko učinkovitih računalnikov in druge električne ter elektronske pisarniške opreme; - nakupa energije, proizvedene iz obnovljivih virov energije in podobno.
Odprava identificirane ovire iz sporočila EK	Odprava pravne negotovosti o možnosti vključevanja okoljskih meril v postopke javnega naročanja.

Naziv ukrepa	2. Sklep Vlade Republike Slovenije o izvajanju ZeJN
Opis	Na podlagi drugega odstavka 5. člena Zakona o Vladi RS (UrL. št 24/05, uradno prečiščeno besedilo 109/08) lahko Vlada RS sprejme sklep s katerim bi zavezala ministrstva, njihove organe v sestavi in vladne službe, k vključevanju okoljskih meril v postopke javnega naročanja.
Namen	Namen tega ukrepa je v največji možni meri pospešiti izvajanje zelenih javnih naročil še pred sprejemom sprememb zakonov o javnem naročanju, zato bo Vlada RS s tem sklepom zavezance za javno naročanje še dodatno zavezala k naročanju okoljsko manj obremenjujočih izdelkov tudi za tiste skupine izdelkov in storitev, za katere v Uredbi o zelenem javnem naročanju ne bo mogoče predpisati obveznega javnega naročanja.
Cilji	Povečati obseg javnih naročil, ki upoštevajo tudi okoljska merila
Časovni okvir	junij 2009
Odgovorni nosilci	Služba Vlade za razvoj in evropske zadeve
Sodelujoči organ	Generalni sekretariat Vlade RS, Ministrstvo za finance, Ministrstvo za javno upravo, Ministrstvo za okolje in prostor,
Finančni viri	Posebna sredstva za izvedbo tega ukrepa niso potrebna
Povezava z relevantnimi dokumenti	Uredba o ZeJN
Odprava identificirane ovire iz sporočila EK	Odprava pravne negotovosti o možnosti vključevanja okoljskih meril v postopke javnega naročanja, odprava pomanjkanja politične podpore za izvajanja zelenega javnega naročanja.

⁵⁸ <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2008:039:0001:0007:SL:PDF>

Naziv ukrepa	3. Sprememba Meril za ureditev poslovnih prostorov za potrebe državne uprave ⁵⁹
Opis	V letu 2007 so bila sprejeta Merila za ureditev poslovnih prostorov za potrebe državne uprave, vključno z merili za pohištvo, ki pa ne vsebuje nobenih okoljskih vidikov, ki bi bili skladni s konceptom ZeJN.
Namen	Z dopolnitvijo tega dokumenta, bomo vključili ustrezne okoljske vidike v sistem javnega naročanja v segmentu urejanja prostorov, saj so tudi podlaga za izvedbo postopkov javnega naročanja za izdelavo ponudbe za storitve, gradbena, obrtna in instalacijska dela in blago v določenem cenovnem razponu, ki omogoča finančni nadzor nad izvedbo investicijskih projektov v pripravljalni in izvedbeni fazi.
Cilji	Cilj je povečati vključenost okoljskih vidikov pri gradnji, prenovi oziroma najemu poslovnih prostorov za potrebe državne uprave in pri naročanju ter najemu pohištva za notranjo opremo.
Časovni okvir	julij 2009
Odgovorni nosilci	Ministrstvo za okolje in prostor
Sodelujoči organ	Ministrstvo za okolje in prostor, Ministrstvo za javno upravo, Ministrstvo za finance, Služba Vlade za razvoj in evropske zadeve, Zavod za raziskavo materialov in konstrukcij, v okviru projekta, ki ga sofinancira Evropska komisija (Intelligent Energy Europe Programme - Buy Smart), Zainteresirana združenja,
Finančni viri	Posebna sredstva za izvedbo tega ukrepa niso potrebna
Povezava z relevantnimi dokumenti	Nacionalni Akcijski načrt za energetske učinkovitost za obdobje 2008 – 2016, Pravilnik o učinkoviti rabi energije v stavbah (UrL. 93/2008, 30. 09. 2008), usposabljanje za zeleno javno naročanje Evropske komisije, Pravilnik o učinkoviti rabi energije v stavbah (UrL. 93/2008, 30. 09. 2008) ⁶⁰
Odprava identificirane ovire	Odprava pravne negotovosti o možnosti vključevanja okoljskih meril v postopke javnega naročanja. Oblikovanje natančnejših meril.

Naziv ukrepa	4. Sprejem pravilnikov v zvezi s poročanjem o izvajanju javnega naročanja na podlagi ZJN - 2⁶¹ in ZJNVETPS⁶², vključno s podatki o skupnih javnih naročilih (ukrep je že izveden)
Opis	Ministrstvo za finance je s 1. 1. 2009 vzpostavilo sprotan zajem statističnih podatkov iz obvestil o oddaji naročila, ki jih naročniki objavljajo na portalu javnih naročil. Pri spremembi zakonodaje na tem področju je ministrstvo že upoštevalo smernice za ZeJN na podlagi: <ul style="list-style-type: none"> - Pravilnika o vrstah podatkov o oddanih javnih naročilih v preteklem letu na podlagi Zakona o javnem naročanju in načinu njihovega zbiranja in - Pravilnika o vrstah podatkov o oddanih javnih naročilih v preteklem letu na podlagi Zakona o javnem naročanju na vodnem, energetske, transportnem področju in področju poštnih storitev in načinu njihovega zbiranja, ki sta bila sprejeta v januarju 2009, bodo že za leto 2008 zajeti statistični podatki o naročilih, pri katerih so naročniki: <ul style="list-style-type: none"> - predvideli nakup okoljsko manj obremenjujočega izdelka ali

⁵⁹ http://www.mju.gov.si/fileadmin/mju.gov.si/pageuploads/mju_dokumenti/pdf/Merila_POSLOVNI_PROSTORI_DUO.pdf

⁶⁰ <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2008:039:0001:0007:SL:PDF>

⁶¹ <http://www.uradni-list.si/1/objava.jsp?urlid=200789&stevilka=4387>

⁶² <http://www.uradni-list.si/1/objava.jsp?urlid=200789&stevilka=4387>

	<p>storitev in</p> <ul style="list-style-type: none"> - je bil glede na opredelitev predmeta, meril in pogojev tudi dejansko kot najugodnejši ponudnik izbran tisti, ki bo dobavil okoljsko manj obremenjujoč izdelek ali storitev. <p>Z novima pravilnikoma so določeni tudi način in zavezanci za sporočanje statističnih podatkov o skupnih javnih naročilih.</p>
Namen	Namen tega ukrepa je vzpostaviti boljši pregled nad vključevanjem okoljskih meril in pogojev v sistem javnega naročanja ter nad oddajo posameznih naročil, ki jih naročniki oddajo na podlagi krovne pogodbe oz. okvirnega sporazuma sklenjenega v postopku skupnega javnega naročanja.
Cilji	Cilj je boljši pregled nad oddanimi javnimi naročili za določene skupine izdelkov in storitev in boljši pregled nad zmanjševanjem okoljskega vpliva državne uprave.
Časovni okvir	januar 2009 (ukrep je že izveden)
Odgovorni nosilci	Ministrstvo za finance
Sodelujoči organ	Služba Vlade za razvoj in evropske zadeve
Finančni viri	Posebna sredstva za izvedbo tega ukrepa niso potrebna
Povezava relevantnimi dokumenti	z
Odprava identificirane ovire iz sporočila EK	Boljše spremljanje nad vključevanjem okoljskih meril v postopke javnega naročanja.

Naziv ukrepa	5. Oblikovanje skupine za ZeJN v okviru pristojnih služb
Opis	Predlagani ukrep je odvisen od reorganizacije javnega naročanja ter določitve organa, ki skrbi za politiko ZeJN. V tem okviru bomo oblikovali enoto, ki bo odgovorna za izvajanje relevantnih ukrepov Akcijskega načrta za ZeJN in bo skrbela tudi za različne vrste podpore pri izvajanju ZeJN.
Namen	Povečati kapacitete za pomoč pri uvajanju okoljskih vidikov v postopke javnega naročanja.
Cilji	Doseganje opredeljenih zavez v tem Akcijskem načrtu.
Časovni okvir	januar 2010
Odgovorna nosilca	Ministrstvo za javno upravo in Ministrstvo za finance
Sodelujoča organa	Služba Vlade za razvoj in evropske zadeve in Ministrstvo za okolje in prostor
Finančni viri	70.000 EUR
Povezava relevantnimi dokumenti	z
Odprava identificirane ovire iz sporočila EK	Nezadovoljivo število kadrov za izvajanje in spodbujanje zelenega javnega naročanja. Pomanjkanje usklajene izmenjave najboljših praks in informacij med izvajalci javnega naročanja po regijah, lokalnimi organi in med državami.

Naziv ukrepa	6. Predstavitev vsebine, ciljev in ukrepov Akcijskega načrta za ZeJN
Opis	Po sprejetju dokumenta na Vladi bomo pripravili povzetek dokumenta in ga razposlali vsem ključnim predstavnikom zavezancev za ZeJN. Povzetek bo kreativno oblikovan, da bomo tako povečali njegov učinek. Ob tem bomo z vsemi relevantnimi organi organizirali kratko predstavitev in v nadaljevanju pa dodatno osnovno izobraževanje.
Namen	Povečati informiranost in izboljšati izvajanje AN.
Cilji	Doseči poznavanje vsebine in ukrepov AN za ZeJN.
Časovni okvir	junij 2009
Odgovorni nosilci	Služba vlade za razvoj in evropske zadeve
Sodelujoči organ	Ministrstvo za finance, Ministrstvo za okolje in prostor, Ministrstvo za javno upravo (Sektor za usposabljanje in strokovne izpite javnih uslužbencev), Zavod za raziskavo materialov in konstrukcij, v okviru projekta, ki ga sofinancira Evropska komisija (Intelligent Energy Europe Programme - Buy Smart), Uradni list RS, d.o.o.
Finančni viri	5.000 EUR
Povezava relevantnimi dokumenti	z
Odprava identificirane ovire	Pomanjkanje poznavanja koristi ZeJN med izvajalci javnega naročanja.

Naziv ukrepa	7. Usposabljanje izvajalcev usposabljanja
Opis	<p>V Sloveniji je kapaciteta in usposobljenost uslužbencev in drugih relevantnih akterjev z vidika ZeJN majhna, zato je nujno treba izobraziti določeno število ljudi, ki bodo pridobili znanje s tega področja in ga bodo prenašali uslužbencem v javni upravi, ki se ukvarjajo z javnim naročanjem.</p> <p>Usposabljanje bomo izvedli s pomočjo EK, ki še v letu 2009 načrtuje organizacijo izobraževanja izvajalcev usposabljanja, tako na ravni oblikovanja politik, kot tudi na operativni ravni priprave in izvajanja ZeJN.</p>
Namen	S tem ukrepom bomo razširili krog ljudi, ki bodo lahko informirali in usposabljali tiste, ki pripravljajo in izvajajo javna naročila.
Cilji	Cilj je usposobiti do tri osebe, ki bodo v Sloveniji lahko izobraževale osebe odgovorne za javno naročanje
Časovni okvir	maj 2009
Odgovorni nosilci	Usposabljanje bomo izvedli s pomočjo EK
Sodelujoči organ	Ministrstvo za finance, Ministrstvo za okolje in prostor, Ministrstvo za javno upravo, Služba vlade za razvoj in evropske zadeve, Evropska komisija, ICLEI Europe, itd.
Finančni viri	Finančna sredstva niso potrebna, ker bo izobraževanje financirala EK
Povezava relevantnimi dokumenti	z
Odprava identificirane ovire iz sporočila EK	Pomanjkanje poznavanja koristi ZeJN med izvajalci javnega naročanja. Nezadovoljivo število kadrov za njegovo izvajanje in spodbujanje.

Naziv ukrepa	8. Izobraževanje o ZeJN
Opis	<p>Za ključne skupine oseb povezanih z javnim naročanjem bomo pripravili osnovni izobraževalni modul (resorna ministrstva, MJU, Sektor za usposabljanje in strokovne izpite javnih uslužbencev).</p> <p>Za zainteresirane organe in inštitucije bomo pripravili dodatne module, ki bodo vsebovali več informacij, vključno z analizo primerov in praktičnimi nasveti za pripravo in izvedbo ZeJN.</p>
Namen	Namen je izboljšati poznavanje koncepta ZeJN pri zavezancih in povečati podporo za njegovo boljše izvajanje .
Cilji	Cilj je oblikovati podlago za stalno in sprotno izobraževanje o ZeJN na splošno, pa tudi o novostih povezanih s sprejemom novih meril (temeljnih in dodatnih) in novih skupin izdelkov/storitev, ki so lahko predmet ZeJN.
Časovni okvir	maj 2009 - stalno
Odgovorni nosilci	Ministrstvo za javno upravo (Sektor za usposabljanje in strokovne izpite javnih uslužbencev) in Služba vlade za razvoj in evropske zadeve
Sodelujoči organ	Ministrstvo za okolje in prostor, Ministrstvo za finance, Gospodarska zbornica, Državna revizijska komisija, Evropska komisija, ICLEI Europe, inštitucije, ki so na ravni EU vključene v projekte s tega področja;
Finančni viri	20.000 EUR
Povezava z relevantnimi dokumenti	V Nacionalnem akcijskem načrtu za energetska učinkovitost za obdobje 2008 – 2016 je načrtovano, da bo v začetni fazi projekt, ki se nanaša na zeleno javno naročanje, osredotočen na merila, ki so že bila razvita v okviru drugih projektov (npr. energetska učinkovitost stavb in opreme, merila za proizvode, ki želijo pridobiti znak EU za okolje itd.). Objavljene bodo smernice o energetska učinkovitosti in prihrankih energije kot ocenjevalno merilo pri javnih razpisih. Predvideno je obvezno izobraževanje za vse javne uslužbence, ki izvajajo zelena javna naročila.
Odprava identificirane ovire iz sporočila EK	Pomanjkanje poznavanja koristi ZeJN med izvajalci javnega naročanja. Nezadovoljivo število kadrov za izvajanje in spodbujanje ZeJN.

Naziv ukrepa	9. Oblikovanje spletne podstrani za ZeJN
Opis	<p>Poleg tega bo portal vseboval tudi ažuren seznam oz. katalog okolju prijaznih izdelkov in storitev, ki bo naročnikom v pomoč pri identificiranju možnosti za izvajanje ZeJN in oblikovanju predmeta, meril in pogojev v postopku javnega naročila.</p> <p>Na portalu bodo objavljene tudi druge povezave na relevantne spletne strani doma in v tujini. V primeru, da se za smotrno izkaže vzpostavitev spletne borze rabljene opreme v javni upravi, bo na portalu tudi povezava na to borzo.</p> <p>Povezavo na spletno podstran o ZeJN bodo zagotovila vsa ministrstva, organi v sestavi in vladne službe, ob tem pa bodo pripravljavci strani sodelovali tudi s sorodnimi projekti, ki jih v Sloveniji izvajajo različne institucije in na ta način zagotavljali čim večji sinergijski učinek.</p>

Namen	Izboljšati preglednost nad dostopnimi informacijami in olajšati uporabo informacij in orodij vsem zainteresiranim.
Cilji	Cilj je pripraviti funkcionalno spletno stran, ki bo ponujala čim več praktičnih informacij in novic s področja zelenega javnega naročanja.
Časovni okvir	maj 2009
Odgovorni nosilci	Ministrstvo za finance
Sodelujoči organ	Ministrstvo za javno upravo, Ministrstvo za okolje in prostor, Služba vlade za razvoj, Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano, Javno podjetje Uradni list RS, d.o.o., inštitucije, ki so na ravni EU vključene v projekte s tega področja;
Finančni viri	5.000 EUR
Povezava relevantnimi dokumenti	z
Odprava identificirane ovire iz sporočila EK	Odprava pravne negotovosti o možnosti vključevanja okoljskih meril v postopke javnega naročanja. Pomanjkanje poznavanja koristi ZeJN med izvajalci javnega naročanja. Nezadovoljivo število kadrov za izvajanje in spodbujanje ZeJN

Naziv ukrepa	10. Izvedba pilotnih projektov
Opis	Z zainteresiranimi predstavniki javnega sektorja bo izvedenih nekaj pilotnih javnih naročil, v katera bodo vključeni tudi okoljski vidiki. Z dopisom bomo povabili zavezance za izvajanje tega AN k pripravi skupnega pilotnega razpisa za ZeJN. Glede na interes in na kapacitete bo verjetno potrebno narediti ožji izbor, oziroma manjše modifikacije razpisnih dokumentacij. Primeri dokumentacije in druge izkušnje izvajanja bodo predstavljene na spletni podstrani Ministrstva za finance,
Namen	Pridobiti realne izkušnje pri izvajanju javnega naročila z vključevanjem okoljskih vidikov v razpisno dokumentacijo.
Cilji	Doseganje opredeljenih zavez v tem AN.
Časovni okvir	maj – stalno 2009
Odgovorni nosilci	Člani Delovne skupine za ZeJN v okviru sekretariata Sveta za trajnostni razvoj, inštitucije, ki so na ravni EU vključene v projekte s tega področja; drugi zainteresirani deležniki.
Sodelujoči organ	
Finančni viri	Posebna sredstva za izvedbo tega ukrepa niso potrebna
Povezava relevantnimi dokumenti	z
Odprava identificirane ovire iz sporočila EK	Pomanjkanje usklajene izmenjave najboljših praks in informacij med izvajalci javnega naročanja po regijah, lokalnimi organi in med državami.

Naziv ukrepa	11. Vzpostavitev dialoga s poslovnim sektorjem za dvig razvoja okoljskih proizvodov in storitev
Opis	<p>V sodelovanju z Gospodarsko zbornico in Obrtno zbornico Slovenije ter Ministrstvom za gospodarstvo bomo pripravili osnovna izhodišča za začetek dialoga, ki bodo temeljila na potrebah in specifikah javnih naročnikov na eni in na drugi strani na ponudbi ponudnikov. S tem bomo identificirali stične točke in področja, kjer je začetni razvijati dialog in izvajati različne dejavnosti.</p> <p>V sklopu teh dejavnosti nameravamo organizirati tudi konferenco, na kateri bodo predstavljeni različni poslovni vidiki in koristi uporabe različnih okoljskih oznak in sistemov ravnanja z okoljem v kontekstu zelenega javnega naročanja. Predstavljene bodo tudi nove pobude in razvoj dogodkov na ravni EU.</p> <p>Poleg tega večjega dogodka pa bomo zagotovili tudi to, da bo ta tema v največji možni meri vključena tudi v druge relevantne strokovne posvete za podjetja.</p> <p>Možni dejavnosti v okviru tega ukrepa sta tudi vzpostavitev foruma podjetnikov in obrtnikov, ki na trgu ponujajo okoljsko manj obremenjujoče izdelke in storitve, in oblikovanje seznamov oz. katalogov z okoljsko manj obremenjujočimi izdelki in storitvami, ki bodo naročnikom v pomoč pri zbiranju ponudb in pripravi razpisov.</p>
Namen	Namen tega ukrepa je izboljšati pretok informacij med naročniki in ponudniki zato, da tako povečamo in razvijamo ponudbo na trgu in posledično tudi izboljšujemo razvoj gospodarskih panog, ki temeljijo na okoljskih tehnologijah in/ali izdelkih/storitvah. Poleg tega je nujna tudi komunikacija s ponudniki o pomenu in vrednosti, ki jih ima uporaba znakov za okolje za izboljšanje poslovanja podjetij.
Cilji	Povečati število izdelkov slovenskih proizvajalcev, ki uporabljajo različne okoljske oznake.
Časovni okvir	maj 2010 - stalno
Odgovorni nosilci	Ministrstvo za gospodarstvo
Sodelujoči organ	Ministrstvo za okolje in prostor, Ministrstvo za javno upravo, Ministrstvo za finance, Služba vlade za razvoj in evropske zadeve, Agencija za okolje RS, Gospodarska zbornica Slovenije, Obrtna zbornica, predstavniki Evropske komisije, nevladnih organizacij in drugih mednarodnih organizacij, ki delujejo na tem področju.
Finančni viri	100.000 EUR
Povezava z relevantnimi dokumenti	
Odprava identificirane ovire iz sporočila EK	Pomanjkljive informacije o stroških, ki nastanejo v celotnem življenjskem krogu izdelkov/storitev, torej upoštevanja metode LCC. Slabo razvit trg z okoljsko manj obremenjujočimi izdelki in storitvami.

Naziv ukrepa	12. Analiza trga okolju prijaznih izdelkov in storitev
Opis	Spremljanje razvoja trga okolju prijaznih izdelkov in storitev je pomemben vidik, ki bo opredeljeval možnosti za hitrejši razvoj ZeJN.
Namen	S poglobljeno analizo trga bomo identificirali ključne vrzeli in tako lahko spodbudili dialog s ponudniki.
Cilji	Boljše poznavanje dogajanja in razvoja trga okoljsko sprejemljivejših izdelkov in storitev.
Časovni okvir	oktober 2011
Odgovorni nosilci	Ministrstvo za gospodarstvo,
Sodelujoči organ	Ministrstvo za okolje in prostor, Ministrstvo za javno upravo, Ministrstvo za finance, Služba vlade za razvoj in evropske zadeve, Agencija za okolje RS, Gospodarska zbornica Slovenije, Obrtna zbornica, predstavniki Evropske komisije, nevladnih organizacij in drugih mednarodnih organizacij, ki delujejo na tem področju.
Finančni viri	30.000 EUR
Povezava relevantnimi dokumenti	z
Odprava identificirane ovire iz sporočila EK	Slabo razvit trg z okoljsko manj obremenjujočimi izdelki in storitvami.

Naziv ukrepa	13. Dopolnitev kodeksa za državne uslužbence
Opis	Splošna načela ravnanja in vedenja državnih uslužbencev, ki so opredeljena v Kodeksu ravnanja javnih uslužbencev (UrL. št. 08/01) je treba nadgraditi tudi z okoljsko komponento, saj ta vidik njihovega ravnanja postaja vse pomembnejši, tako zaradi moralnega dajanja zgleda, kot tudi zaradi izboljšanja ravnanja s javnimi financami, saj okoljsko odgovornejše vedenje praviloma pomeni tudi finančne prihranke v proračunu.
Namen	Namen je zmanjšati okoljski vpliv državne uprave z bolj učinkovitim vedenjem in posledično tudi zmanjšati porabo javnih financ.
Cilji	Manjša količina porabljenih izdelkov, manjše količine ustvarjenih odpadkov, itd. in odločanje organov za pridobivanje certifikatov za sisteme ravnanja z okoljem.
Časovni okvir	junij 2009
Odgovorni nosilci	Ministrstvo za javno upravo
Sodelujoči organ	Ministrstvo za finance, Ministrstvo za okolje in prostor, Služba Vlade za razvoj, Generalni sekretariat Vlade RS
Finančni viri	Posebna sredstva za izvedbo tega ukrepa niso potrebna
Povezava relevantnimi dokumenti	z Ta ukrep je mogoče povezati z relevantnimi sistemi za ravnanje z okoljem, ki so primerni za pisarniška dela. Tu gre za sisteme ISO 14000, EMAS, EMAS easy in druge sorodne sheme.
Odprava identificirane ovire iz sporočila EK	Slaba ozaveščenost o koristih okolju prijaznih izdelkov in storitev.

Naziv ukrepa	14. Vpeljevanje sistemov upravljanja z okoljem v javni sektor
Opis	V povezavi s sprejetjem okoljskega kodeksa za državne uslužbence bomo spodbujali tudi nadgradnjo izvajanja načel kodeksa z vključevanjem zainteresiranih institucij v sheme ravnanja z okoljem.
Namen	Namen je zmanjšati okoljski vpliv in povečati/izboljšati učinkovitost porabe javnih financ.
Cilji	Povečati število državnih institucij, ki bodo pridobili certifikat za ravnanje z okoljem.
Časovni okvir	neprestano
Odgovorni nosilci	Služba vlade za razvoj in evropske zadeve
Sodelujoči organ	Generalni sekretariat Vlade RS, Ministrstvo za javno upravo, Vsa resorna ministrstva, vladne službe in organi v sestavi, Kabinet predsednika Vlade RS, Ukrep je relevanten tudi za drugi veji oblasti: Sodstvo in Državni zbor
Finančni viri	Posebni finančni viri za samo ozaveščanje o možnosti vzpostavitve takega sistema niso potrebni. Bodo pa potrebna finančna sredstva za pridobitev certifikata, ki ga podeljuje neodvisno certifikacijsko telo. Ta sredstva bodo resorna ministrstva, vladne službe, itd. vključili v pripravo njihovih proračunov.
Povezava relevantnimi dokumenti	z Po uspešno zaključenem tretjem krogu vpisa podjetij in organizacij v shemo za učinkovito okoljsko upravljanje (EMAS), se v Evropski komisiji pripravljajo, da z letom 2009 vsi direktorati Komisije postanejo del omenjene sheme, katere namen je sodelujočim institucijam pomagati pri ocenjevanju, poročanju in izboljšavah njihovega okoljskega upravljanja. ⁶³ Direktorat za okolje je že vpeljal sistem EMAS.
Odprava identificirane ovire	Dvig ozaveščenosti o okoljskih vplivih med državnimi uslužbenci. Pomanjkanje politične podpore zelenemu javnemu naročanju.

10. Koordiniranje, vodenje in spremljanje izvajanja

10.1. Vrednotenje ciljev izvajanja Akcijskega načrta za ZeJN

EK je februarja 2009 objavila rezultate študije z naslovom Zbiranje statističnih informacij o zelenem javnem naročanju v EU – Poročilo o metodologijah⁶⁴, v kateri je določena metodologija za spremljanje izvajanja ZeJN v državah članicah po letu 2010. Za to so predlagani 4 indikatorji:

1. vrednost izvedenih pogodb za nakup »zelenih izdelkov/storitev« v primerjavi s celotno vrednostjo vseh javnih naročil;
2. število izvedenih pogodb za nakup »zelenih izdelkov/storitev« v primerjavi s celotnim številom vseh javnih naročil;
3. učinek CO₂ emisij pri ZeJN;
4. finančni učinek ZeJN (uporaba LCC pristopa).

Študija je pokazala, da sta prva dva indikatorja medsebojno povezana in se dopolnjujeta. V nekaterih državah članicah so pri nekaterih skupinah izdelkov/storitev navajali majhno število

⁶³

Povzeto po novicah etc. www.umanotera.org/etc/, vir: http://ec.europa.eu/environment/emas/index_en.htm

⁶⁴ http://ec.europa.eu/environment/gpp/pdf/statistical_data.pdf

zelenih pogodb, a hkrati veliko vrednost teh pogodb. To se je pokazalo zlasti v gradbeništvu (npr.: lahko da je država imela samo en večji gradbeni razpis, vendar je bila njegova vrednost velika).

Pri vrednotenju doseganja ciljev tega AN bomo upoštevali prva dva indikatorja, spremljali pa ju bomo za vse naročnike, ki so po Zakonu o javnem naročanju ali Zakonu o javnem naročanju na vodnem, energetske, transportnem področju in področju poštnih storitev zavezani k izvajanju javnih naročil:

- celotna **državna uprava**, tako preko skupnih javnih naročil, kot tudi preko decentraliziranih javnih naročil (spremljanje bomo omogočili s pomočjo portala javnih naročil, kar pomeni, da bomo imeli avtomatično statistiko za javna naročila velikih vrednosti).
- vse **mestne občine**

Po letu 2012 bomo uresničevanje ciljev glede izvajanja ZeJN začeli spremljati tudi v celotni javni upravi.

10. 2. Koordiniranje, spremljanje izvajanja in poročanje

11.2.1 Koordiniranje

Do ustanovitve in začetka delovanja Agencije za javno naročanje za koordiniranje spremljanje in izvajanje ukrepov in doseganja ciljev tega AN skrbi Služba vlade za razvoj in evropske zadeve.

11.2.2 Spremljanje izvajanja in poročanje

Do določitve pooblaščenega organa s strani Vlade RS za koordiniranje spremljanje in izvajanje ukrepov tega AN skrbi Služba vlade za razvoj in evropske zadeve

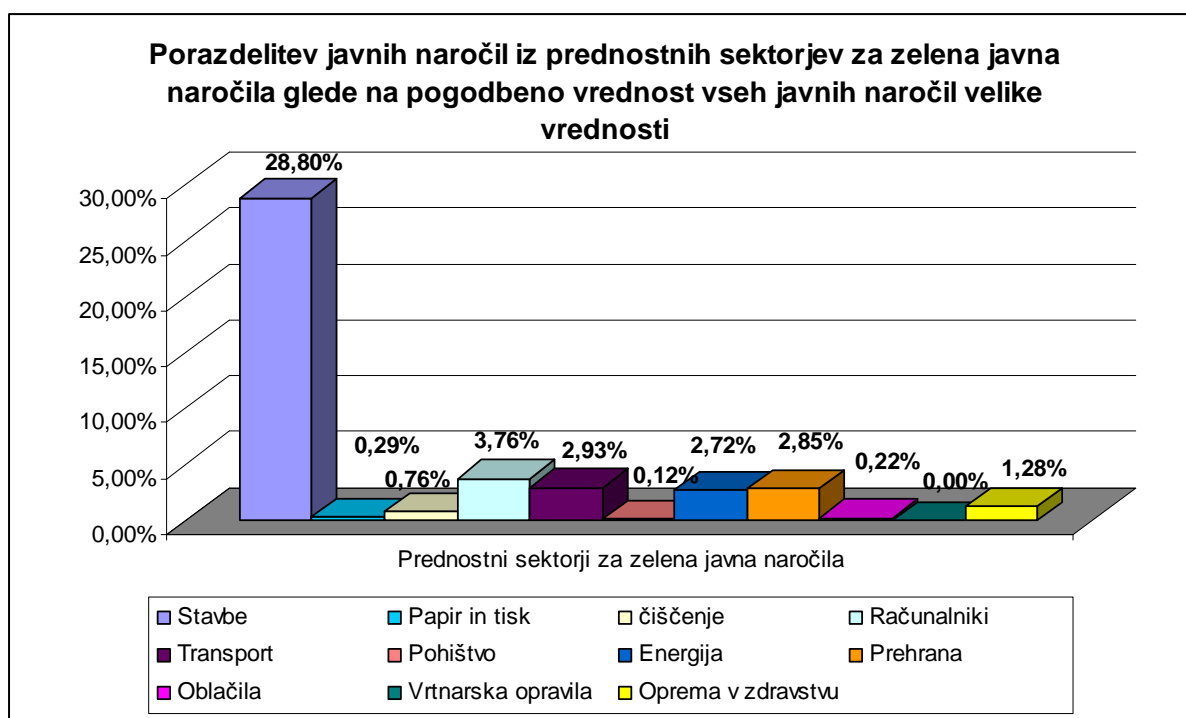
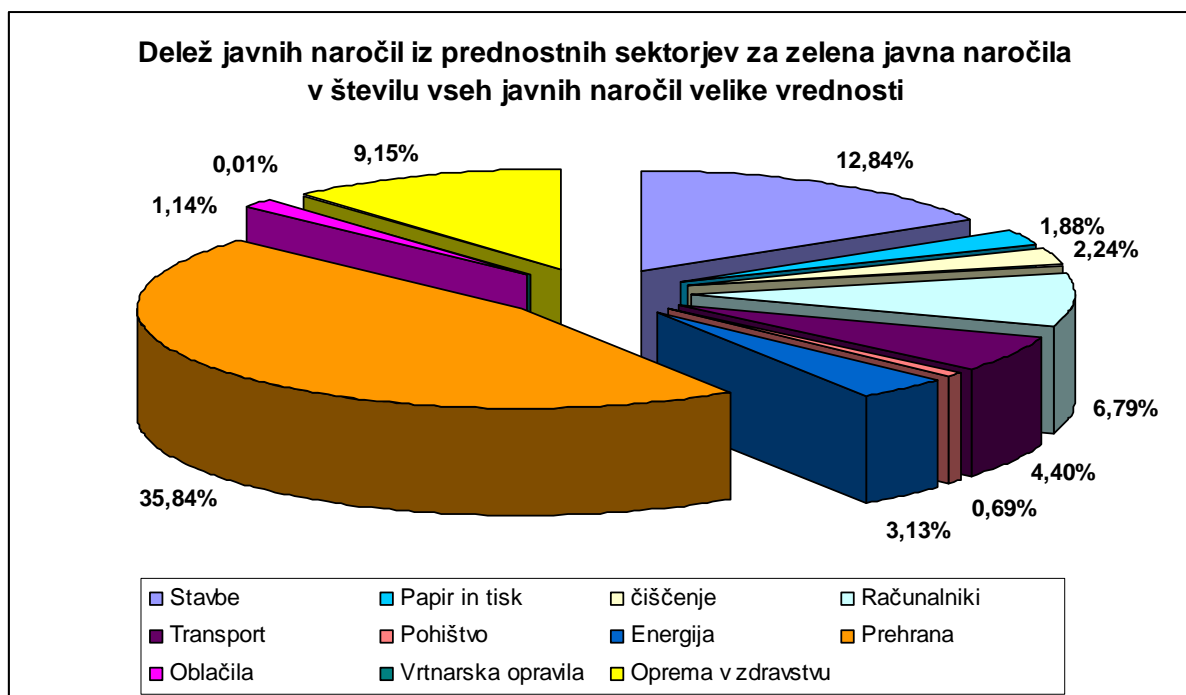
Poročilo o izvajanju ukrepov AN za ZeJN in doseganju ciljev odgovorni pripravijo najkasneje do konca aprila in ga v obravnavo in sprejem pošljejo Vladi Republike Slovenije.

Priloga 1: Seznam predpisov in strateških dokumentov v Sloveniji

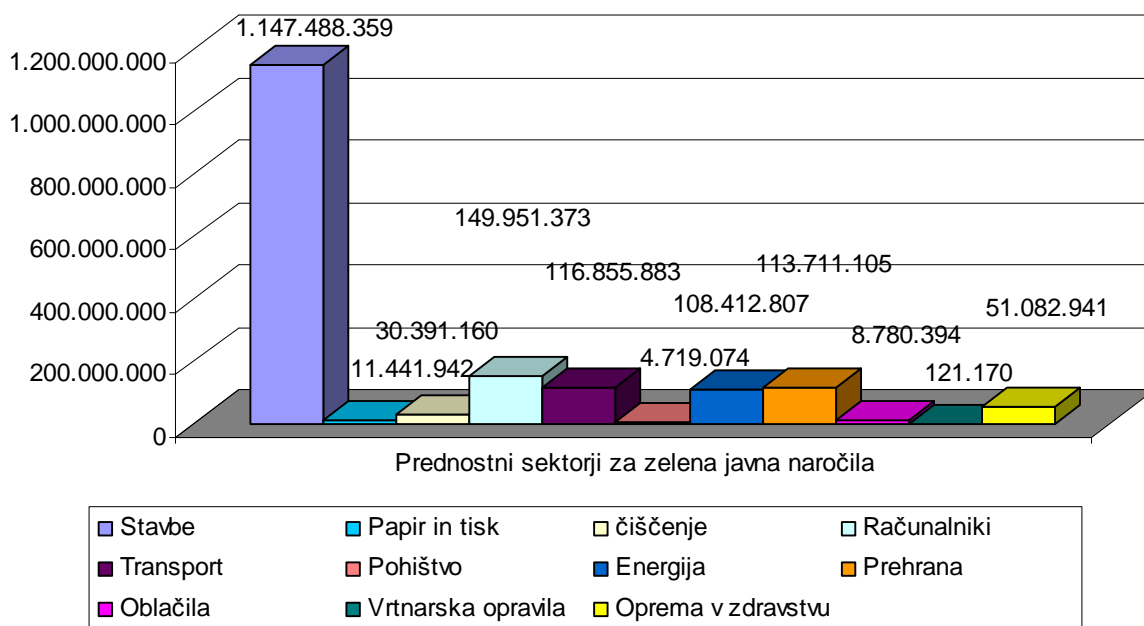
1. Strategija razvoja Slovenije 2005 -2013.
2. Nacionalni programom reform za izvajanje lizbonske strategije za rast in delovna mesta za obdobje 2008 – 2011.
3. Nacionalni Akcijski načrt za energetska učinkovitost za obdobje 2008 – 2016.
4. Resolucija o Nacionalnem programu varstva okolja 2005 -2012 (ReNPVO)
5. Zakon o javnem naročanju ZJN-2.
6. Izhodiščni memorandum za vstop Slovenije v OECD
7. Zakon o stvarnem premoženju države, pokrajin in občin (ZSPDPO), Ur L št. 14/16. februar 2007)
8. Uredba Energy Star
9. Pravilnik o učinkoviti rabi energije v stavbah (Ur L št 93/2008, 30. 09. 2008)
10. Operativni program razvoja okoljske in prometne infrastrukture za obdobje 2007 – 2013
11. Operativni program krepitev regionalnih razvojnih potencialov za obdobje 2007 – 2013
12. Operativni program razvoja človeških virov za obdobje 2007 - 2013

Priloga 2: Statistični podatki o javnem naročanju v letu 2007 v Sloveniji

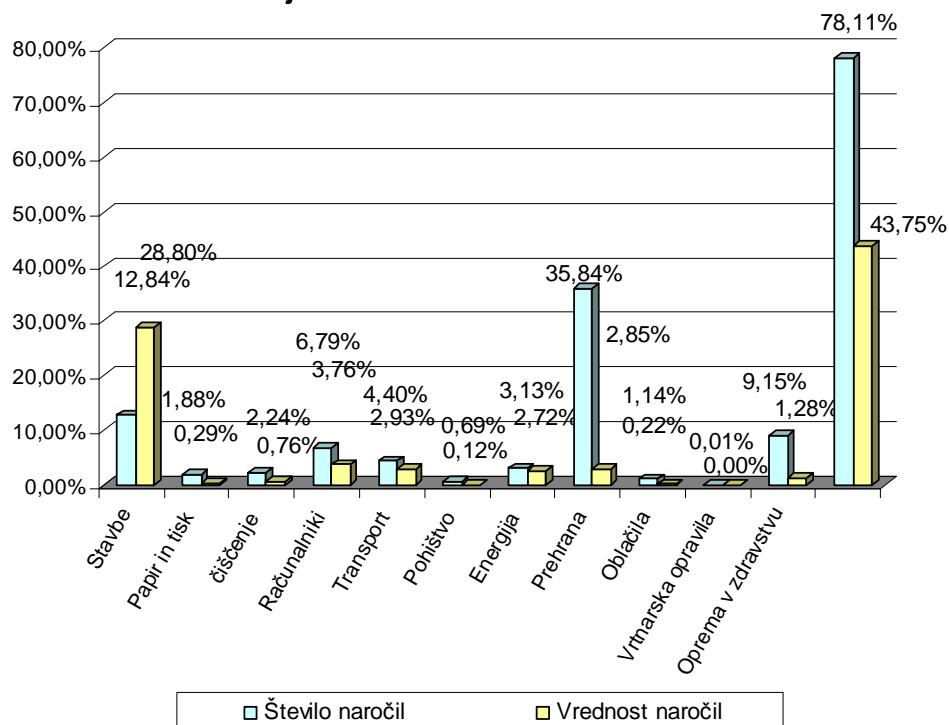
V letu 2007 je bilo po številu oddanih javnih naročil kar 78,11% takih, ki so iz predlagane skupine izdelkov/storitev EU za zelena javna naročanja. Vrednostno predstavljajo ta naročila 43,75 % vseh naročil velike vrednosti.

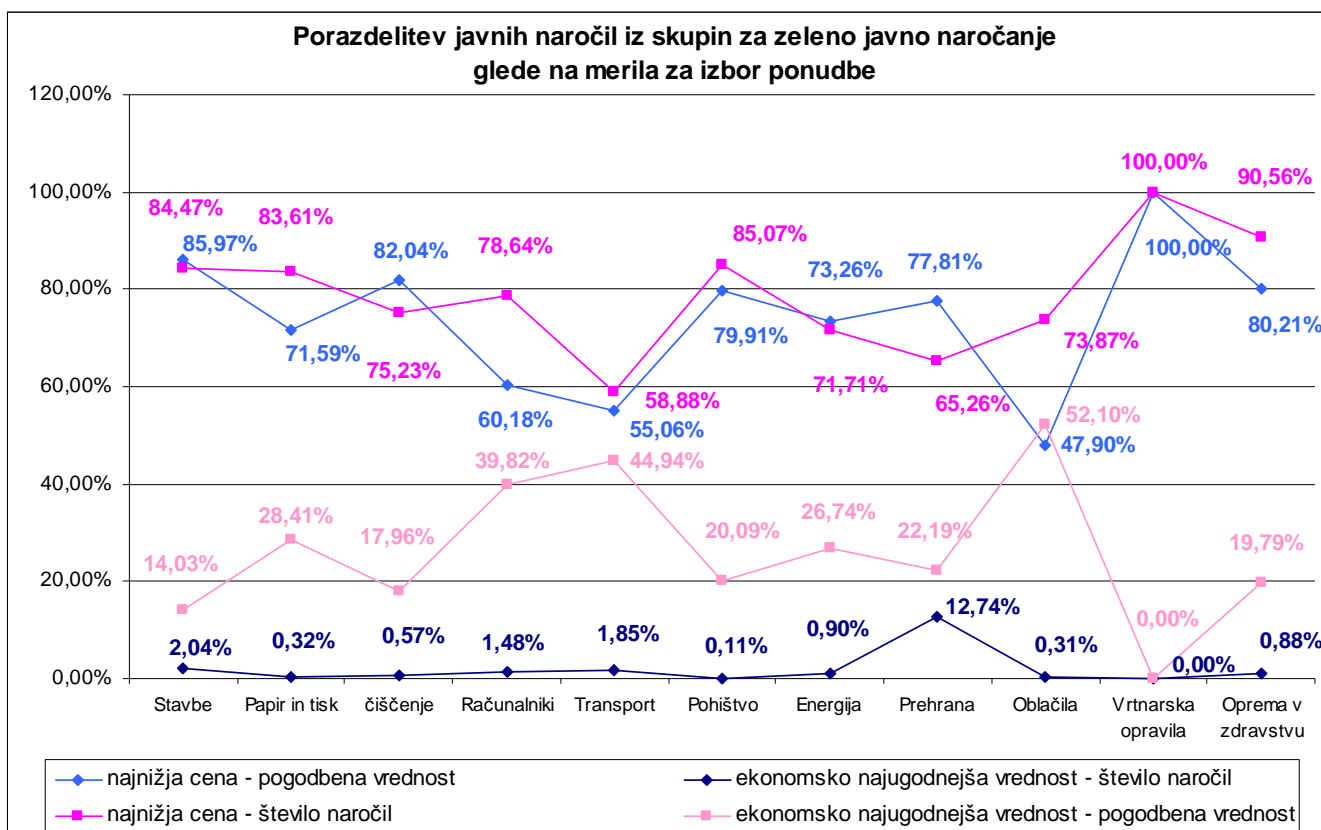

Pogodbena vrednost javnih naročil iz prednostnih sektorjev za zelena javna naročila (brez DDV v EUR)

Število oddanih naročil iz prednostnih sektorjev za zelena javna naročila v javnih naročilih velike vrednosti

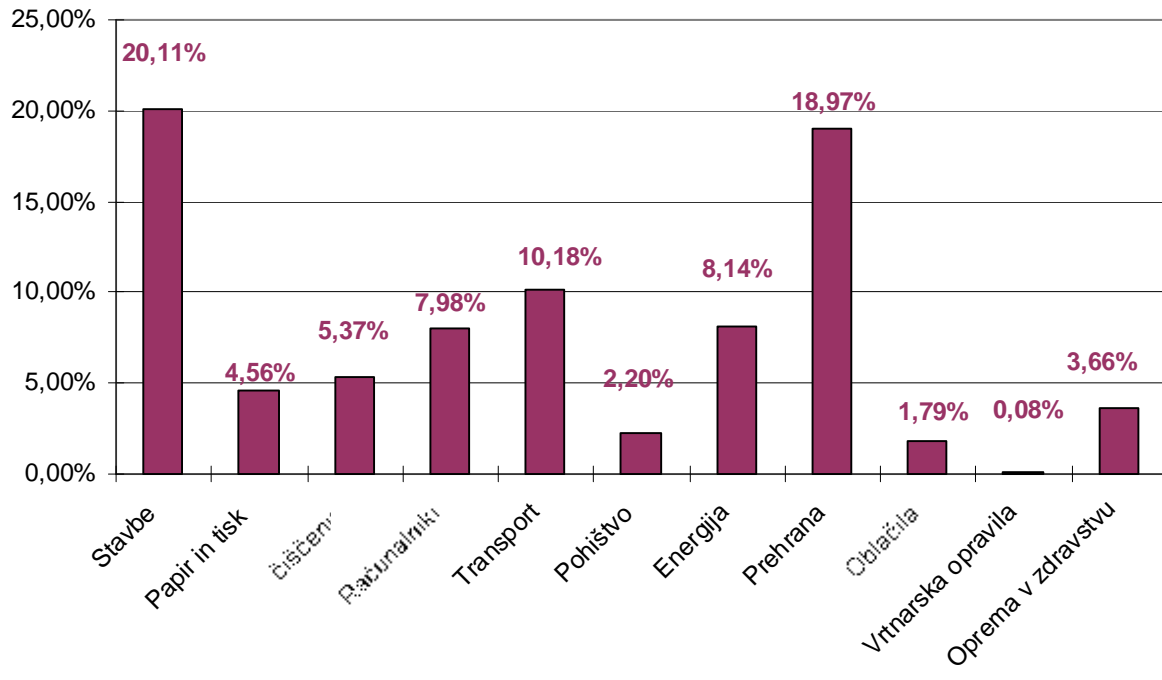

Z roza barvo označeni trendi prikazujejo število in pogodbeno vrednosti za naročila za 10 skupin izdelkov/storitev, kjer so naročniki poleg merila cena uporabljali tudi druga merila.

Potencial za zeleno javno naročanje predstavljajo predvsem tista naročila, kjer so za merilo določili le ceno, drugih meril pa niso upoštevali. Teh je bilo po številu največ, in sicer od 58,88% do 100,00%. Vrednostno predstavljajo ta naročila velik delež (nad 70 %), zlasti v sektorjih stavbe, papir in tisk, čiščenje, pohištvo, energija, prehrana, vrtnarska opravila, oprema v zdravstvu.

Delež naročnikov, ki so naročali v desetih prednostnih sektorjih za zelena javna naročila

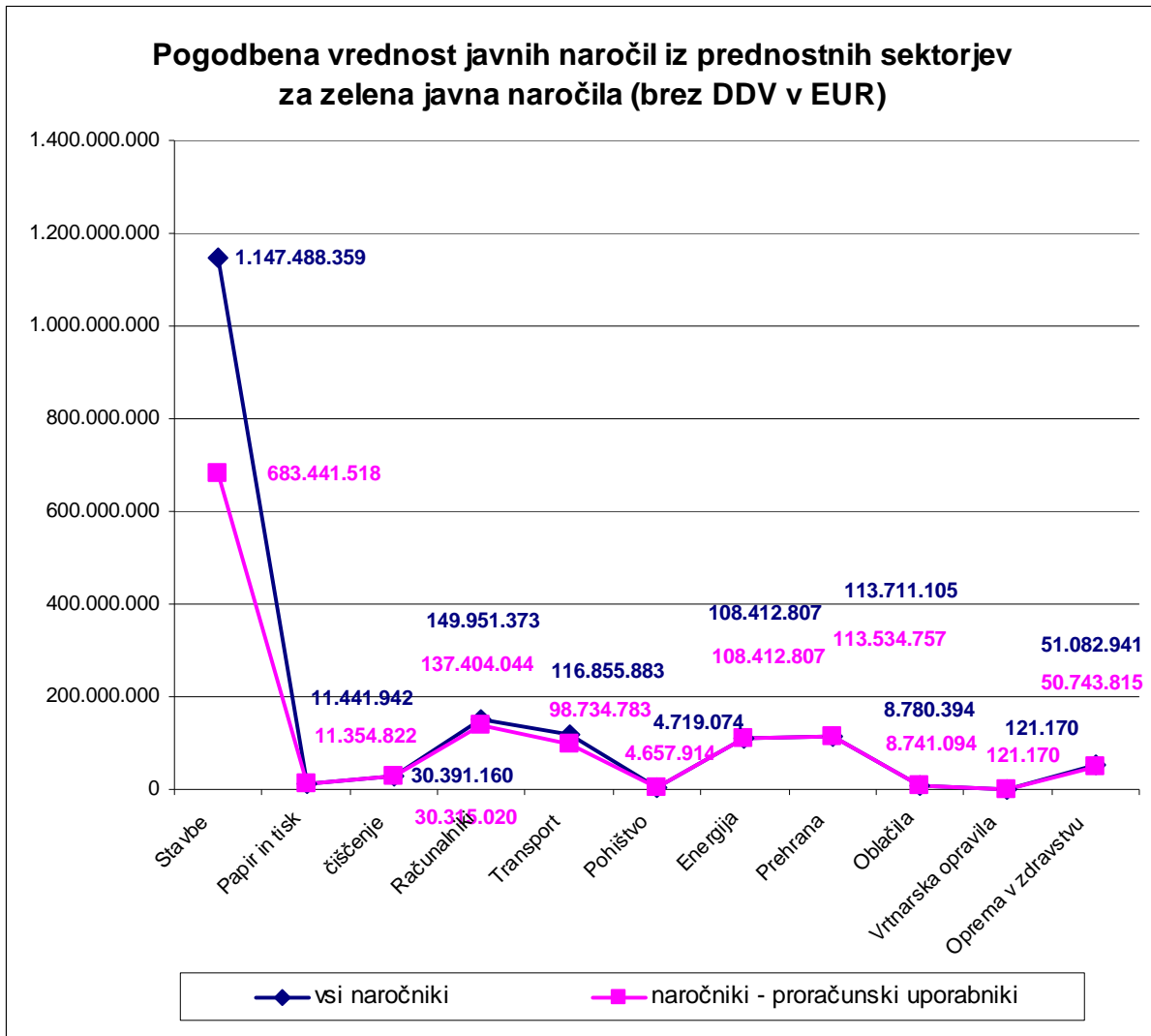

Tabela prikazuje, da bi v primeru, da bi v prvi fazi k naročanju z okoljskimi merili zavezali proračunske uporabnike, vrednostno zajeli večino javnih naročil za skupino 10 izdelkov/storitev, kot jih predlaga EU.

Priloga 3. Literatura

- Collection of statistical information on Green Public Procurement in the EU: Report on methodologies (Price Waterhouse Coopers, 2009)
- Collection of statistical information on Green Public Procurement in the EU: Report on data collection results (Price Waterhouse Coopers, 2009)
- Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions Public procurement for a better environment (COM/2008/0400 final)
- Commission Staff Working Document accompanying the Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions Public procurement for a better environment (COM(2008) 400 final)
- Green Public Procurement (GPP) Training Toolkit (European Commission, 2008)
- Green Public Procurement in Europe 2006 Conclusions and recommendations (Virage, the Netherlands; Centre for Environmental Studies, Hungary; Global to Local, United Kingdom; Macroscopio, Italy; SYKE, Finnish Environmental Institute, August 2006)
- Kupujte zeleno! Priročnik o ekološkem – okolju prijaznem – javnem naročanju (Evropska komisija, 2005)